

Saksbehandler: Liv Janne Dehlin

Orienteringssaker

1. Rapporter (alle vedlagt)

Rapport nr. 34/2006 ✓	Magne Klubben Rapport fra Den Evangeliske Kirke av Luthersk Bekjennelse i Brasil (IECLB) sitt 25. kirkemøte, 12.-15. oktober 2006 i Panambi, Brasil
Rapport nr. 35/2006 ✓	Trond Bakkevig (Merk: Unntatt offentlighet!) Rapport fra reise til Amman, Jerusalem og Tel Aviv, 1.-6.10.2006
Rapport nr. 36/2006 ✓	Helge Aarseth Rapport fra deltakelse som observatør fra Mellomkirkelig råd under FNs 61. generalforsamling høsten 2006
Rapport nr. 37/2006 ✓	Einar Tjelle og Jon Albert Ihlebæk Rapport fra reise til Israel, Palestina og Jordan 29.9.-08.10.2006
Rapport nr. 38/2006 ✓	Olav Fykse Tveit Rapport fra reise til Sør-Afrika 02.12.2006-08.12.2006
Rapport nr. 39/2006 ✓	Olav Fykse Tveit Rapport fra Kyrkjeleiar møte i Brussel 12.12.2006-13.12.2006 Values, religion, identity

Rapport 11/2007 i.o. Meland

2. Referat fra kontaktmøte mellom Kirkens Nødhjelp og Mellomkirkelig Råd 10. november 2006 (vedlagt)
3. Samtalereferat fra møte mellom Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet og Den norske kirke 07.11.2006 (vedlagt)
4. Ressurshäfte med impulser fra KVs 9. generalforsamling: "Gud, i din nåde, omskap verden" (vedlagt)

Forslag til vedtak

Mellomkirkelig råd tar sakene til orientering

Rapport nr. 34/06

**Rapport fra Den Evangeliske Kirke av Luthersk Bekjennelse i Brasil
(IECLB) sitt 25. kirkemøte, 12.-15. oktober 2006 i Panambi, Brasil
v/Magne Klubben**

IECLB har sine kirkemøter hvert andre år. I år fikk jeg være Den Norske Kirkes representant på dette møtet. Jeg takker for tilliten og muligheten til å få være med. Det var interessant og lærerikt. Det var et rolig kirkemøte. De store sakene var misjon, økonomi og opplæring. Også kirkemøtet var preget av årets tema i kirken: "Deus, em tua graça, transforma o mundo – Gud, i din nåde, forandre verden".

På hjemmesiden før møtet kunne vi lese: "Det er i menighetene at pulsen slår i kirken vår. Kirkemøtet er møtet mellom de som representerer denne kirken. Oppgaven er stor; gjøre vedtak på vegne av tusener av medlemmer. Alt vi gjør, bør være rettet mot behov menighetene har."

Byen Panambi ligger 400 km fra Porto Alegre. Til møtet fikk jeg kjøre med Rui Bernard. Fra møtet sammen med Walter Altmann. Vi ble innkvartert på hotell.

Møtet ble avholdt på kirkens skole, gudstjenestene i kirken og måltidene i menighetens lokaler. Møtet var i skolens samlingssal. I hallen utenfor hadde ulike bevegelser og forlag sine stand. I salen ble det brukt mye powerpoint presentasjon. Kirken ligger like ved siden av. En liturgigruppe hadde ansvar for gudstjenestene, sangen ble ledet av musikere. Også matserveringa var like i nærheten. Det var god mat, rikelig med frukt, på fredagskvelden var det pizza.

Vi var flere gjester fra samarbeidskirker og –organisasjoner, fra Brasil, Chile, Argentina og Tyskland. Og generalsekretæren i Kirkens Verdensråd var med på første del av møtet. Det ble gitt tid til hilsener fra de inviterte. Første kvelden inviterte kirkeledelsen oss til kvelds på en gammel mølle omgjort til restaurant.

Dagene ble rammet inn av gudstjenester i kirken. Sommerfuglen var en rød tråd i disse gudstjenestene. Ordet Panambi betyr "blå sommerfugl". På nattverd-gudstjenesten fredag morgen var nattverdrødet formet som en sommerfugl. Sommerfuglens liv; fra puppe og et kortvarig liv i tjeneste for livet.

Åpningen av kirkemøtet var i kirken. Her hadde gen.sekr. i KV en hilsen og overbrakte som gave et kors som palestinere har laget av oliventre ødelagt av den israelske krigføringen. Første dagen gikk med til årsmelding, som kirkepresidenten og generalsekretæren presenterte. Delegatene hadde fått tilsendt denne årsmeldingen, en fin trykksak på 186 sider. Men resten av

saksdokumentene fikk vi utdelt på møtet. Altmann la ikke skjul på at dialogen med den karismatiske bevegelsen har vært en smertefull prosess. Etter to års dialog i Forum for Enhet, trakk den ledelsen av bevegelsen som praktiserte gjendåp seg ut av IELCB. 15 ordinerte (12 prester, 2 kateketer og 1 diakon) melde seg ut av kirken sammen med 2.351 medlemmer. De andre bevegelsene (Encontrão, MEUC, PPL og Comunhão Martim Lutero) har skrevet hver sine rapporter. Valget av Altmann som Moderador i KV, er en ære for IECLB. Det vakte blanda reaksjoner, men med Marcelo Schneider som assessor og Carlos Gilberto Bock inn i hans plass i Rådet for LVF, får Altmann også gjort sine plikter i IECLB. Generalsekretær Nestor Paulo Friedrich hovedformulering var: "Stelle godt med, til det beste for IECLB". Han var særlig opptatt av utdanning til ordinert tjeneste og av misjonsprosjekter.

På kvelden første dagen ble kirkens tema for 2007 presentert: "No poder do Espírito Santo proclamamos a reconciliação – I Den Hellige Ånds kraft forkynner vi forsoningen" – "Vi kan ikke la være å tale om det vi har sett og hørt", Apg 4,20.

Av Det Brasilianske Bibelselskapet fikk vi utdelt deres nylig lanserte Bibel på dagligdags språk. I utgaven gitt ut i samarbeid med IECLB, er også inkludert kirkens salmebok.

Fredag hadde Dr. Paulo Butzke foredrag over: "Legg ut på dypet og sett garna til fangst" (Luk 5,1-6) – om bærekraftighet. I en økonomisk vanskelig tid for kirken, er det viktig med kvantitativ og kvalitativ vekst. Kan vi fiske med 40 år gamle garn? Vi trenger både avlæring og daglig læring. Misjon er essensiell for kirken; martyria, diakoni og koinonia. "Ingen menighet uten misjon. Ingen misjon uten menighet." Gudstjenesten er sentrum i menigheten, en inspirasjon til misjonen.

Etterpå la gen.sekr. fram den økonomiske situasjonen. De siste årene har kirken hatt underskudd i regnskapet. Kirken har en ordning med at 10 % av menighetenes inntekt overføres til synodene og kirke sentralt. Det kirkemøtet gjør budsjettvedtak om, er 5,4 % av dette, resten av pengene går til synodene. Utgiftspostene er misjonsprosjekter, kommunikasjon, administrativ struktur, opplæring etc. En inntektskilde som har skrumpet inn, er overføring av penger fra tyske samarbeidskirker.

Fredagen var det arbeid i tre seksjoner: misjon, økonomi og opplæring. Selv var jeg med og lyttet til debatten i opplæringsgruppen. I plenum på lørdag formiddag presenterte en talsperson fra hver gruppe arbeidet i sin gruppe. Det ble gitt anledning til diskusjon, men fra gruppen var det bare talspersonen som fikk si noe. I plenum ble det vedtatt:

Når det gjelder opplæring:

1. At studentenes stipend reduseres fra 60 % til 50 % av studiekostnadene
2. Satsing på Educação Continua – vedvarende opplæring.
3. Innføre økumenisk tekstrekke, med tre års syklus.
4. Innføre skjorte med rundsnipp til de ordinerte, til frivillig bruk.

5. Arbeide for felles symboler på antependier.

Når det gjelder økonomi:

1. Ett offer til kirkemusikk (I kirken vedtar kirkeledelsen noen offer, synoden andre og menighetene selv resten.)
2. Justere budsjettet etter prisstigningen
3. Tienden ble fordelt slik: 54 % til kirken sentralt, 41,4 % til synodene og 4,6 % til Synodenes Solidariske Fond.
4. Forslaget til budsjett for 2007 ble vedtatt. Ingen økning av budsjetttrammen.

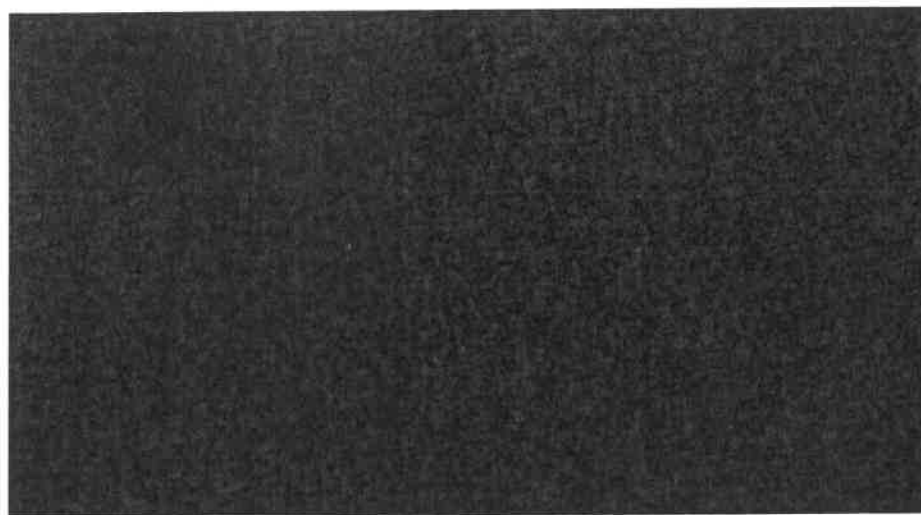
Når det gjelder misjon:

1. Opprette en arbeidsgruppe, som sammensettes av Kirkerådet, som skal legge fram et dokument til Kirkerådets møte i november 2007. Blir dette vedtatt, blir det Kirkens Misjonsplan for 2008-2013.
2. Kartlegging av initiativ og investeringer i misjonsgjeringer, for å få fram hva som blir gjort og for å gi impulser til utvikling av samarbeid.
3. Innsamlingsaksjon, en nasjonal kampanje, til misjon. Mål: 1 million reais.

Lørdag var det valg. Det var høydepunktet på møtet. Det var da 91 stemmeberettigede delegater til stede. Walter Altmann ble gjenvalgt som Kirkepresident. Første visepresident ble Homero Severo Pinto, andre vise ble Carlos A. Möller. Iris Pedrotti ble valgt som kirkemøtepresident med Nivaldo Kister som vise. Det ble også valgt inn medlemmer og varamedlemmer i Den juridisk-doktrinære kommisjonen.

Så til slutt på lørdagskvelden kom alle forslagene. De ble presentert sammen med en innstilling fra Forslagskomisjonen. Til noen av forslagene var det noe debatt. De fleste gikk til avstemming uten debatt. Noen av forslagene ble vedtatt, andre sendt til Kirkerådet og noen forkastet. Det ble også vedtatt en hilsen fra kirkemøtet til menighetene.

Søndag var det Kirkedag, i et lokale i utkanten av Panambi. Det kom tilreisende kun fra den Synoden som Panambi tilhører. Hallen var fint pyntet, også med sommerfugler. Først var det presentasjon av gjester og en hilsen fra ordføreren. Så nattverdsgudstjeneste, som avslutningsgudstjeneste for kirkemøtet. Presidentene for Kirken og Kirkemøtet ble innsatt og bedt for. Etterpå var det konsert med orkester og kor.

Med oss fra møtet fikk vi hefter gitt ut av kirkeledelsen, oversatt er titlene:
"Enhet. IECLBs kontekst og identitet", "Evaluering av IECLBs nystrukturering",
"Forbønnsemner 2003-2006", "Dåp. Dialog med den karismatiske bevegelsen i IECLB"

Kirken har nå fått ny hjemmeside: www.luteranos.com.br

Helge Aarseth

Rapport fra deltakelse som observatør fra Mellomkirkelig Råd under FN' 61 generalforsamling høsten 2006.

"Et opphold i New York gir tilværelsen nye eksistensielle dimensjoner."

Dette var ingressen på kronikken i Aftenposten jeg leste på flyet fra Norge 16. oktober d.å. Kronikkforfatteren, arkitekt Jan Carlsens fascinasjon gjaldt riktignok New Yorks arkitektur. Kronikken var likevel egnet til å skape forventninger til oppholdet som observatør under FN's 61. generalforsamling høsten 2006.

Undertegnede deltok som observatør fra Mellomkirkelig Råd under generalforsamlingen. For undertegnede varte oppholdet i 14 dager i perioden 16. – 29. oktober 2006. De andre observatørene representerte NHO, FN-sambandet, Flyktningehjelpen, FOKUS og Norges Fredsråd.

Den norske delegasjonen ved FN og generalkonsulatet hadde lagt opp et variert og innholdsrikt program for observatørene. I stor grad fulgte dette samme opplegg som programmet for de norske stortingsrepresentantene som var ved FN på samme tid.

17. oktober

Møte i delegasjonen. Orientering om aktuelle saker. Generalforsamlingen skal i høst velge fem medlemmer til Sikkerhetsrådet utenom de faste. I første runde av valget ble Belgia, Indonesia, Italia og Sør-Afrika valgt som nye medlemmer for en toårsperiode fra 01.01.07. For den plassen som skal besettes av land fra Latin Amerika eller Karibia fikk ingen nødvendig flertall til tross for en rekke avstemninger. Kampen står mellom Guatemala og Venezuela.

Komiteen for menneskerettsspørsmål og sosiale spørsmål (3. komite) har i høst satt opp urfolks rettigheter som et eget tema. FN's spesial- rapportør har gitt en rapport om situasjonen omkring menneskerettigheter og fundamentale rettigheter for urfolk. Norge hadde innlegg om disse tema under møte i komiteen 16.10.

Jeg overvar et møte i **Permanent Forum for indigenous issues**. Her ble det fokusert på problemet med vold mot kvinner i urfolk-befolkningen.

Forumet har arbeidet med utgangspunkt i generalsekretærens tidligere rapport om vold mot kvinner og særlig adressert spørsmål som angår kvinner i urfolk (indigenous women).

Det ble fremhevet av paneldeltakerne at voldsproblematikken står i nær kontekstuell sammenheng med andre problem som f.eks. HIV, krig og fattigdom.

Videre ble det fremhevet at spørsmål om personlig sikkerhet og vern mot integritetskrenkelser er et større problem reelt sett enn vold som forårsakes av terrorisme.

Et viktig synspunkt var at urfolkskvinner selv ønsker å være premissleverandører og ikke bare bli belært og til stadighet få påpekt feil og svakheter ved deres kultur.

Etter planen skal FN' generalforsamling vedta en deklarasjon om urfolks rettigheter på denne sesjonen. Menneskerettighetsrådet (Human Rights Council) hadde vedtatt resolusjonen på sitt møte 29. juni d.å.

Forumet ville arbeide for at en erklæring om vold mot urfolkskvinner ble innarbeidet i deklarasjonen.

Under denne dagen var det også en interessant sight-seeing i New York ved sjømannspresten, Svein Rødal som ga mye nyttig informasjon.

18. oktober

Denne dag stod besøk hos Statoil på programmet. Vi fikk en grundig innføring i den virksomhet som drives fra kontoret i Stamford.

19. oktober

Dagen startet med møte i delegasjonen. På grunn av at det denne dag var så mange interessante temaer som skulle opp i FN ble det besluttet å utsette det oppsatte orienteringsprogrammet.

Sikkerhetsrådet behandlet situasjonen i Midt-Østen.

Finland, som har presidentskapet i EU i år, hadde innlegg på vegne av EU og med tilslutning fra en rekke europeiske land. Innlegget omtalte bl.a. den vanskelige humanitære situasjonen. 65 % av palestinerne lever under fattigdomsgrensen. Problemene forsterkes av at Israel holder tilbake inntekter i form av skatt og merverdiavgift. Innlegget omtalte også the Temporary International Mechanism (TIM) som et instrument for økonomisk støtte til den palestinske befolkning.

Kontroll med håndvåpen m.v.

Første komite hadde denne dag invitert fire representanter fra NGOs til å holde innlegg i komiteen. To temaer ble tatt opp med utgangspunkt i innledninger fra NGO representanter:

- Atomnedrustning

Under dette emnet innledet en representant fra Greenpeace og en fra International panel on physical materials.

FNs første resolusjon i 1946 gjaldt behovet for å unngå atomspredning. Den gang var det bare en atommakt. Mye har gått i feil retning siden. En av innleiderne påpekte den nære sammenhengen mellom kompetanse på atomenergi og fremstilling av atomvåpen. "Vil i mange tilfeller bare være tale om måneder." Idag er halvparten av plutonium på sivile hender. Representanten for India opplyste at landet har forpliktet seg til ikke-første bruk samt å avstå fra bruk av atomvåpen mot land som selv ikke har slike.

- Håndvåpen (small arms and light weapons)

Under dette emnet argumenterte Rebecca Peters fra International network against small arms (INAS) overbevisende for behovet for å begrense tilgangen til håndvåpen. 1000 personer dør daglig på grunn av "gun-shots". Det er en stor flom av våpen fra det legale marked til det illegale. Misbruk av våpen overfor familiemedlemmer er også et betydelig problem. Det er ikke tale om noe totalforbud slik mange forsøker å fremstille organisasjonens arbeid, men om registrering og andre restriksjoner.

Selv om våpen ikke er årsak til vold, vil de forsterke virkningen av vold (være multipler!)

FNs fredsbevarende operasjoner

Leder av FN's avdeling for fredsbevarende operasjoner orienterte om den aktuelle situasjonen og om utfordringer fremover. Han understreket bl.a. viktigheten av et helhetlig perspektiv slik at forholdene blir lagt til rette for en positiv utvikling av det sivile samfunn i vedkommende land når FN trekker seg ut av et område. Han kom også inn på problem som er avdekket med overgrep (misconduct) fra FN personell. Det er nå etablert et system for etterforskning og oppfølging i slike saker.

Tredje komite hadde et interessant møte med fremlegging av rapport fra spesialrapportøren for **menneskerettighetssituasjonen i de okkuperte palistinske områdene**. Rapporten fra professor John Dugard, Sør-Afrika, ga en klar påpeking av en rekke brudd på grunnleggende menneskerettigheter i de palestinske områdene.

Mange land deltok i debatten etterpå.

Israel stilte seg negativ til rapportørens mandat som ikke omfattet brudd på menneskerettigheter fra palestinsk side. Mente rapporten var ensidig, feilaktig og ikke noe bidrag til dialog. Under møtet kom det frem at prof. Dugard ikke hadde fått snakke med representanter for den israelske regjering.

USA ville ikke være med på kritikk av Israel uten at det samtidig ble uttrykt fordømmelse av palestinske terrorangrep.

Dugard oppfordret til at en unngikk bruk av ordet terrorist ved omtale av motparten. Han viste til at definisjonen av terror ikke er entydig og at begrepet benyttes med varierende treffsikkerhet.

Dugard etterlyste et bredere engasjement omkring menneskerettighetssituasjonen i okkuperte palistinske områder. Spørsmål om brudd på menneskerettigheter er fundamentale for det internasjonale samfunn og angår flere enn de land som er direkte berørt. Dugard mente det var et problem at FN på mange måter hadde delegert palestinaspørsmålet til "the quartet".

20. oktober

Møte med delegasjonen.

Orientering om FNs fredsbevarende operasjoner. De ulike hjemler for vedtak i FN:

-Peace Keeping (PK) kap VI

- Peace Enforcement (PE) kap VII

Situasjonen i Darfur, Sudan, ble viet særlig oppmerksomhet. Sudans president har nektet FN å sende styrker til Darfur. Dette ser ut til å blokkere for innsats fra FN –styrker. De afrikanske styrkene som er utplassert er dårlig utstyrt og har en svært begrenset bevegelsesfrihet.

Arbeid med humanitær- og nødhjelp.

Vise-generalsekretær Jan Egeland leder dette arbeidet i FN. Han har nå varslet at han ønsker å fratre ved årsskiftet.

FN ønsker å ha en sentral rolle med koordinering av nødhjelp i kriseområder.

I FN-systemet er arbeid med humanitær- og nødhjelp delt mellom kontorene i New York og Geneve.

23. oktober

Møte med delegasjonen. Orientering om dagens program.

Rolf Einar Fife fra Uds rettsavdeling orienterte om pågående arbeid med definering av utstrekning av **kontinentalsokkel** for de kyst-stater land (ut over 200-mils grensen).

Ministerråd Ola Brevik holdt orienterte om FNs utviklingspolitiske arbeid. Arbeid med bistand og utvikling er nå en viktig del av tenkningen om sikkerhet. FNs tusenårsmål ble gjennomgått.

Et FN-panel hvor statsminister Stoltenberg har deltatt har utredet reformbehov i FN knyttet til bistandsarbeidet. Mye overlappende arbeid i dag. Behov for bedre koordinering. Panelet skal legge frem sin rapport primo november d.å.

Ministerråd Berit Enge orienterte om **FNs arbeid med fred og sikkerhet**. Sikkerhetsrådet er i inneværende sesjon involvert i en rekke saker:

-Nord Korea. Her har FN nedsatt en sanksjonskomite. Krav til enstemmighet for vedtak i komiteen gjør arbeidet komplisert.

-Iran. Her arbeides det med et resolusjonsutkast.

-Sudan. Sudan har nylig utvist FNs utsending til Sudan og kommet med en note som gir uttrykk for at støtte til FN aksjoner vil bli betraktet som en uvennlig handling mot Sudan.

-Somalia

-Etiopia/Eritrea. Situasjonen er tilspisset ved at Eritrea har sendt styrker inn i sikkerhetssonen; - offisielt er oppdraget å hjelpe til med innhøsting!

Orientering om arbeidet med **nedrustningsspørsmål** i 1. komite. Arbeidet i komiteen hadde fått ny relevans etter Nord Koreas prøvesprengning nylig. Nord Korea er nå svært isolert internasjonalt.

Det ble videre orientert om arbeidet med begrensning av håndvåpen. UK har vært initiativtaker til arbeid med en konvensjon. Norge ser på dette som et prisverdig initiativ og står som med-forslagsstiller.

Det pågår et arbeid med å etablere en "atomvåpenfritt område" i Sentral Asia, Kazakstan m.fl.

I tredje komite var det denne dag fremlegging av flere interessante rapporter:

- situasjonen for menneskerettsforvarere. (human rights defenders)

- tortur og nedverdiggende behandling

-menneskerettssituasjonen for internt fordrevne

-religionsfrihet

-uavhengighet for dommere og advokater

Menneskerettsforvarere

Rapportøren understreket viktigheten av retten til møte-frihet (freedom of assembly).

Denne er ofte grunnleggende for at NGOs og andre kan utøve kritikk mot menneskerettighetssituasjonen i et land. Han beskrev både drap og vilkårlig arrestasjon som virkemiddel som benyttes for å hindre personer i å delta i lovlige møter. Kvinnelige menneskerettsforkjempere og de som arbeider for rettighetene til seksuelle minoriteter, er særlig utsatte grupper.

Tortur-rapporten

Rapportøren fremhevet at arbeid mot terrorisme ikke kunne rettferdiggjøre bruk av tortur i avhørssituasjoner. Forbudet mot tortur er absolutt i motsetning til mange andre menneskerettigheter som er mer vage. Når det kommer opp spørsmål om hvorvidt bevis er innhentet ved bruk av tortur, mente rapportøren at staten måtte ha bevisbyrden for at tortur ikke hadde funnet sted. Det vil i praksis være umulig for tiltalte å føre bevis for at forklaring ble avgitt under tortur.

Internt fordrevne.

I innlegg etter rapporten viste representanten for Uganda til at det nå pågikk en dialog med Lords Resistance Army (LRA) i Juba i Sudan. Han håpte disse samtalene kunne sette sluttstrek for dette svarte kapittel i Ugandas historie og gjenopprette lov og orden i Nord Uganda.

Refleksjoner.

Oppholdet som observatør ga en god mulighet for å stifte nærmere bekjentskap med FN som organisasjon og hvordan den norske FN-delegasjonen arbeider.

FNs arbeid er mangfoldig. Dette gjelder også den del av arbeidet som foregår i de mange møtene i FN-bygget. Det var svært nyttig å delta på morgenmøtene i den norske FN-delegasjonen og få orientering om hvilke møter som kunne være av særlig interesse angj dag. Den daglige publikasjonen "Journal of the United Nations" ga også god informasjon om temaer som skulle behandles.

Debattene i FN består i stor grad av fremføring av ferdigskrevne innlegg (som ofte omdeles sammen med at innlegget holdes). Dette gjør at innleggene er preget av grundighet mht temavalg og formuleringer, men en kan savne en større dynamikk i diskusjonene.

Første komite hadde invitert fire organisasjoner (NGOs) til å holde innlegg. Dette var innlegg preget av stort personlig engasjement som ga utgangspunkt for diskusjon i komiteen. Dersom det blir organisert på en hensiktsmessig måte, kan nok representanter for NGOs gi viktige bidrag til noen av debattene i FN.

Mange av de temaene som blir behandlet på høstens generalforsamling er sammenfallende med saker som er/har vært oppe i Mellomkirkelig Råd og de internasjonale økumeniske organisasjonene. Dette gjelder bl.a. urfolksspørsmål, vold mot kvinner, gjeldsslette og Midt-Østen konflikten. Ikke minst gjennom spesialrapportørene blir det innhentet mye informasjon som kan være nyttig også i annen sammenheng.

30. oktober 2006

Helge Aarseth

Kortversjon:

Borg bispedømmeråd i samarbeid med Kirkens Nødhjelp:

Rapport fra reise til Israel, Palestina og Jordan 29.9-08.10.2006

Innledning

En gruppe på 10 deltakere fra Borg bispedømme reiste til Midt-Østen denne høsten. Reisen var arrangert av Borg bispedømmeråd i samarbeid med Kirkens Nødhjelp. Bakgrunnen for reisen er blant annet Den norske kirke ved Borg bispedømme sin vennskapsavtale med Den palestinske lutherske kirken i Jordan og Det hellige landet (ELCJHL), samt menighetenes engasjement i Midt-Østen gjennom Kirkens Nødhjelp. Vi har hatt flere samlinger på forhånd for å forberede oss og lære mer.

Formålet med reisen satte vi opp slik:

1. Styrking av lokale kristne menigheter og enkeltpersoner. Herunder utvikle videre/etablere personlige relasjoner og vennskap mellom Borg menigheter og menigheter i ELCJHL.
2. Få innsikt i aktuell situasjon, politisk og religiøst
3. Kjennskap til Kirkens Nødhjelps arbeid og samarbeidspartnere i regionen.

I disse punktene ligger også et ønske og en forpliktelse om oppfølging og etterarbeid.

Grappa ble satt sammen, dels med tanke på å videreutvikle allerede eksisterende vennsksrelasjoner eller ønske om å etablere en konkret relasjon, dels også spredning i bispedømme, alder og nettverk, med tanke på kommunikasjon og etterarbeid.

Borg bispedømme ønsker at ungdoms- dimensjonen skal prege solidaritetsarbeidet med Midt-Østen. Vi var derfor glade for at En ungdomsdiakon og to ungdommer, en fra KFUM-K og en fra Changemaker var med. Selv om dette var en "kirkelegasjon" er det også verdt å merke seg at de videregående skolene både på Eidsvoll og Oppegård har samarbeid gjennom Kirkens Nødhjelp, om blant annet skolearbeid i de palestinske områdene. Dette tror vi kan skape gode synergieffekter.

Grappa har laget en dagboksrapport, hvor hver enkelt har hatt delansvar. Denne går mer i detalj på hva vi har opplevd, og kan ettersendes (25 sider)

Under følger en **kortversjon**, uten dagboken.

Som et kortere sammendrag vedr vennsksrelasjonen med ELCJHL anbefaler vi ressursarket til menighetene . (vedlagt)

Grappa, samlet på St. Margareth, Nazareth

Deltakere

Navn	Repr	Adresse	e-mail
Arne Essen	Eidsvoll menighet (pensjonist, tidligere lærer Eidsvold vidg. Skole og ledsager EAPPI),	Bergstien 11 2080 Eidsvoll	arneessen@hotmail.com
Jorunn Langmoen	Eidsvoll menighet (lærer, tidligere kateket)	Eidsvoll	joral@tele2.no
Johannes Raustøl	Oppegård menighet og lokal Changemaker-gruppe (elev Oppegård vidg skole)	Wesselv 15 1412 Sofiemyr	Jojo_r@hotmail.com jojohannesr@gmail.com
Kristin Mosland Ulvøy	Oppegård menighet (ungdomsdiakon)	Oppegård	ulvoy@yahoo.com
Grethe Roer	Sarpsborg menighet (Menighetsrådsmedlem, lærer)	Peter Radichsvei 10 1724 Sarpsborg	gretroer@online.no
Kristen Marianne Brandt	Sarpsborg menighet (barne og ungdomsarbeider)	Per Kremmersvei 12b 1709 Sarpsborg	kibrandt@online.no
Wenche Tuman Johnsen	Fredrikstad domkirke (MR og Borg bispedømmeråd. Lærer Greåker vgs.)	Holmegt.26, 1610 Fredrikstad	wenjoh2@greaker.vgs.no
Johannes Rolin	Kretsstyret i KFUM-KFUK (Dnk Oslo/Halden, student UiO)	Sollihøgda 20 1783 Halden.	johannesrolin@hotmail.com
Einar Tjelle	Kirkens Nødhjelp og leder Internasjonalt Utvalg, BBDR. Reiseleder for KN	Stuputv. 57, 1816 Skiptvet	etj@nca.no
Jon Albert Ihlebæk	Fredrikstad domkirke (fung domprost) Reiseleder for BBDR	Holteåsen 30, 1675 Kråkerøy	jaih@fredrikstad.kommune.no

Hvem vi besøkte

Vanskelig å få med alt, men har her prøvd å få med det viktigste, samt relevante nettsteder

Dag	Hva og hvem
Fredag 29.9	Oslo-Frankfurt-Ben Gurion-Betlehem. Palestinske gjestehuset til ICB/ kirken.
Lørdag 30.09	Beit Sahour: Besøk hos Joint Advocacy Initiative YM/WCA www.jai-pal.org ved bla Adnan Ateyah, Betlehem: Aida flyktningsleir www.lajee.org , Muren/sikkerhetsgjerdet, Hebron: (sammen med Kirkens Nødhjelps styre): FNs Temp International presence Hebron (TIPH) under ledelse av Arne Huuse. http://www.tiph.org/ , Møte med muslimske ledere. Besøk i gamle-byen.
Søndag 1.10	Gudstjenste Beit Sahour, evangelist Hani og biskop Munib Younan, Kirkekaffe http://www.holyland-lutherans.org/beitsahour.htm Lunchmøte med Annette Bull, Det norske representasjons kontoret. Tur til Olivenberget, Getesemane etc. Innkvartering. St georges Guest House.
Mandag 2.10	Jerusalem. Det er både Yom Kippur OG Ramadan. Det meste er stoppet opp... Dog:Lutherske Verdensforbund: Møte med Mark Brown , http://www.lwfjerusalem.org/ omvisning på Augusta Victoria sykehuset, info om Housing project for palestinske kristne, Palestinian Refugee Programme DSPR, innføring ved Arda. Omvisning i gamle-byen. Te hos Arda familie i det armenske kristne kvarter. Middagsmøte med pastor Ibrahim Azar og ungdommer fra Jerusalem-menigheten. http://www.holyland-lutherans.org/jerusalem.htm

Tirsdag 3.10 /Ammangr	Til Amman; Good Sheperd menighet og pastor Samer Azar, http://www.holyland-lutherans.org/amman.htm . Samtaler. Besøkte en ortodoks kirke i Mabada, Mount Nebo-fjellet, og Gisle Kvanvig som jobber ved FNs Irak-kontor i Amman.
Tirsdag/Betlehemgr	Kunstsenteret v/ Alise Pritzel bla med film med bilder fra Betlehem under okkupasjonen. Dar-Al-Kalima School v Tony Nasser. Div møter sammen med Sarpsborg-Betlehem gruppa. http://www.holyland-lutherans.org/Schools/SchoolsDarAlKalima.htm
Tirsdag/Beit Sahour mv	Besøkte bla Bet Hanina og VTC, Vocational Training Center (LWF-Eidsvoll vgs)) og Beit Sahour menigheten.
Onsdag 4.10 / Belehemgr	Dar Al Kalima skole besøk. Møte med Neveen Sarras. ICB, sammen med Mitri Raheb og Rana Khyoury http://www.annadwa.org/ Dar-Al-Kalima Health and Wellness Center. Her drives en poliklinikk med spesiell fokus på hørselshjelp
Onsdag/øvrige gruppe	www.j-diocese.com/pdf/CZNorthern.pdf , www.saltfilms.net Zababdeh, EN bortgjern og viktig by for kristne på Vestbredden. Tubas: kirkebesøk og møte med formannskapet og ordfører, Møte med Jalal mfl fra Parents Circle, http://www.theparentscircle.com/ , møte med den anglikanske presten Fadi. Overnattet privat.
Torsdag 5.10 /Betlehemgr	Bla. Arab Women's Union Arts and Crafts Bethlehem. House of Hope, et barnehjem for psykisk utviklingshemmede barn.
Torsdag/øvrige gruppe	Besøk i Yanoon, (konflikt jødiskenybyggere-landsbybefolkning) hos ledsagere, bla Inger leithaug. Mer om ledsagerprogrammet her: http://www.nca.no/article/view/3800 Checkpoint ved Nablus hvor vi møtte israelske observatører fra Whatch.: www.machsomwatch.org , Besøk i Ramallah menigheten.v pastor Ramez Ansara http://www.holyland-lutherans.org/ramallah.htm Tilbake til St.Georges Guesthouse
Fredag 6.10	Jerusalem: Frokostmøte med fredsaktivist og messiansk jøde Mordechai Vanunu http://www.serve.com/vanunu/ Møte og ekskursjon med rabbi Arik Asherman fra Rabbis for Human Rights: http://www.rhr.israel.net/ Møte med Palestinske Bibelselskap, bla samt med Karin Riska, Frikirken. Vi hørte bla om "bridgebuilders" http://www.israelmisionen.no/php/visArtikkel.php?id=136 Oppsummering med biskop Munib Younan, ELCJHL http://www.holyland-lutherans.org/index.html Johannes og Einar; besøk på East Jerusalem YMCA www.ej-ymca.org Reise til Nazareth; St Margareth Guesthouse.
Lørdag 7.10	Besøkte Nazareth-synagogen, Bebudelseskirken, Galilea: Saligprisningenes berg, Tagbha, Kapernaum, Tiberias. Møte med Isabelle Humphrie, isabellebh2004@yahoo.co.uk om palestinske flyktninger i Israel. Se bla www.adalah.org , www.arabhra.org , www.palestineremembered.com
Søndag 8.10	Retur Nazareth-via Cæsarea, Ben Gurion-Frankfurt-Oslo

Oppfølging – hvor går veien videre?

Fra samtalen med biskop Munib:

Siste møte denne dagen var med Biskop Munib Yunan. Han delte tanker med oss om hva han så for seg i det videre samarbeidet. Det beste er hvis samarbeidet kan være forankret i grasrota mente han. Samtidig som han sa at det handlet om kjemi og om at lederne også kunne kommunisere bra sammen.

Han understreket også at partnerskapet må være gjensidig, og ikke involvere penger direkte. (I så fall må hele kirken støttes, dette gjøres i dag gjennom bla Kirkens Nødhjelp)

Biskopen setter stor pris på ledsagertjenesten, og noterte seg at en tidligere Borg prest (or leder for ungdomsrådet i Borg), Eirik Mills, for tiden er ledsager i Betlehem. (<http://www.nca.no/article/articleview/6448/1/340/>)

Han ønsket veldig gjerne å se biskop Helga snart i Jerusalem. Han satte også stor pris på en felles solidaritetsdag 15.10, og ville be sine menigheter også be for

menighetene i Borg denne dagen. Kanskje kan vi sende en delegasjon herfra f.eks i 2008 som besøker de 6 menighetene i Norge som har en særlig relasjon til ELCJHL, foreslo han. Når det gjelder utveksling er det særlig viktig at ungdom får møtes, mente han.

Hva	Ansvar	Tid
Artikler til menighetsblad, lokalaviser etc	Alle	Framover...
Innledning i Bispedømmerådet	Wench (evt + Einar)	Nov?
Felles Powerpoint presentasjon	Johannes/ Jorunn	1.12
Innledninger/foredrag i resp menighetsråd og stab, lokale grupper med interesse, prostemøte?	Alle prøver	
Solidaritetsdag: Ressursark til menighetene i Borg	Einar og Jon Albert	Til 15.10 OK
Rapport til BBDR, KN, Mellomkirkelig Råd, lokale menigheter og prost	Jon Albert /einar+alle	15.11
Borg biskop og bispedømmeråd: <ul style="list-style-type: none"> - Ungdomstinget Januar: 2 ungdommer inviteres fra ELCJHL, sambruk med Fredrikstad? - Felles solidaritetsdag 2007 (info må tidligere ut, få til felles med ELCJHL) - Biskop Munib Younan ønsker besøk av biskop Helga 	Biskop/adm Biskop/adm Biskop/adm	Haster! Høst 06 Vår 07?
Eidsvoll: : Arne skal til Eidsvoll vidg. skole i forbindelse med internasjonal uke og holde foredrag tirsdag. Dette blir kick-off for uka. Arne kommer også til Oppegård onsdagen. Ang. menighetskontakt med ELCJHL-Beit Sahour – Vi er litt usikre på behovet og innholdet. Jorunn har kontakt med ungdomsarbeideren og vil utvikle dette. Arne sender en mail til evangelisten i Beit Sahour for å gi en første respons etter besøket – så får vi se hva som kommer ut av det. Eidsvoll menighet kommer antakelig til å ha en solidaritetsgudstjeneste en gang i året. I 2005 ble 17. mai brukt til solidaritetsgudstjeneste med bakgrunn i å ikke være seg selv nok. Jorunn vil ha et opplegg på Råholt ungdomsskole i forbindelse med temaet "Midt-Østen".	Arne og Jorunn	Okt 06
Oppegård: menighet og skole. Skolen har et stort prosjekt på gang: internasjonal uke om en uke, med internasjonal dag på onsdag. Der skal Johannes ha foredrag, dessuten blir det arabisk musikk og mat. Johannes Raustøl og Kristin skal ha ungdomsgudstjeneste med dette som tema 12. november. De vil sette seg ned sammen med kirkestab/folk i menigheten og se på hvordan veien videre skal se ut videre iforhold til ELCJHL-Amman-kontakten	Kristin og Johannes Ra	Oktober 06 12. nov
Sarpsborg: prøver å få med menigheten inn i det gode samarbeidet/kontakten som allerede finnes mellom	Grethe og Kirsten	

kommunene Betlehem/Sarpsborg . Prøve å få inn fast forbønn for ELCJHL-Betlehem-menigheten og arbeidet i Betlehem hver søndag. Samtidig vil Kirsten arbeide for å ha 1. søndag i advent som en solidaritetsgudstjeneste med Betlehem. Vil jobbe med en evt. fastere form og "kontrakt" for en vennskapsmenighet.		
Fredrikstad : Har en jobb å gjøre i forbindelse med ELCJHL-Jerusalem . Der er det en begynnende kontakt som har gått litt i stå. Wenche tar Palestina-saken opp i bispedømmerådet. Wenche vil også gjerne utfordre Greåker videregående skole på å jobbe med et prosjekt i Palestina, forutsatt at nåværende prosjekt blir avsluttet. Jon Albert ser at det er lurt å forankre Palestina-engasjementet og evt. vennskapsmenighet (kanskje i samarbeid med Glemmen) til menighetsrådet – da er det også enklere med finansiering. Jon Albert har en del tanker om hvordan det kan gjøres.	Jon Albert og Wenche	
KFUM-KFUK : Utveksling og Olivenplukking. Sjekker med Global om evt sambruk med gjester til Norge, for eksempel på besøk til leirer/aktiviteter/møter i Østfold krets. <ul style="list-style-type: none"> - Det finnes ulike utvekslingsprogrammer som kan benyttes – for eksempel til å plukke oliven. Info til gruppa/web/ungdomsrådet om dette. - Hvordan kan KFUM-K lokalt støtte opp om Borgs vennskap med Palestina? 	Johannes Ro JR	I god tid før neste års sesong
Oversikt utarbeides over menigheter og skoler med etablert eller gryende relasjon til ELCJHL Sender forslag fra Grefsenkontakten-Ramallah til alle.	Einar i samråd med MKR, KN	1.1
Kirkens Nødhjelps fasteaksjon : Kople erfaringer fra reisen til lokal fasteaksjon (om "Glemte kriser"/glemt folk) Einar lager en Powerpoint som kan brukes til dette.	Alle Einar	Feb-mars 07 Jan 07
Ledsagere fra Borg: <ul style="list-style-type: none"> - informere om muligheten - liste over tidligere ledsagere, fra Borg til web 	Alle Einar	1. 12
Politisk påvirkning : prøver å få til et møte med Kjell Magne Bondevik og Ole Christian Kvarme – i et forsøk på å få til et sterkere internasjonalt og norsk politisk press i forhold til palestinerne situasjon (gjøres som privatpersoner)	Jorunn og Jon Albert	1.12
Felles Foto-bank (eurofoto.no), for feles bruka av billedmaterialet	Johannes Rolin	15.10 OK
Takkebrev/foto til kontakter vi møtte.	Alle. (Einar lager en fordeling)	Innen jul

Oppsummering

Det var en lærerik reise. Og en flott gruppe. Programmet ble en dag noe hektisk. Og gjestehuset i Nasaret ble ikke det fredelige stedet vi håpet på (arrangementer utover natta etc) Bortsett fra disse bagatellene gikk de praktiske tingene bra.

Vi takker Borg Bispedømmeråd og Kirkens Nødhjelp for støtte til reisedeltakerne. En særlig takk til Hans Morten Haugen, Kirkens Nødhjelp i Jerusalem, som har tilrettelagt og fått i stand et meget lærerikt program.

Vi håper og tror at reisen og relasjonsbyggingen kan styrke og utvikle videre vennskapet med den palestinske kirken, og også det diakonale arbeidet Borgmenighetene støtter i Midt-Østen gjennom Kirkens Nødhjelps partnerorganisasjoner. Først og sist ønsker vi SALAAM-SHALOM for både jøder, muslimer og kristne i Det Hellige Landet.

Grant us all the courage to confront oppression. Strengthen our commitment to the work of justice, peace, and reconciliation among all people and especially between Palestinians and Israelis. Help us all to see your image in each other. Empower us to stand up for truth and to respect the dignity of every human being. And to you alone be glory and honor now and forever. Amen.

(bønn fra Sabeel)

Skiptvet/Fredrikstad, 10.11.06

På vegne av gruppa,

Einar Tjelle
Kirkens Nødhjelp og leder Internasjonalt Utvalg, BBDR

Jon Albert Ihlebæk
Fungerende domprost

Vedlegg:

-Skrivet til menighetene.

- Grupperegnskap (ettersendes)

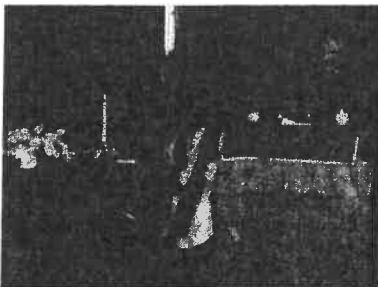
**Ressursark til kommende søndags gudstjenste,
19. søndag etter pinse 15. oktober, 2006
med fokus på situasjonen i Midt-Østen
og vår lutherske palestinske vennskapskirke**

Vi viser til brev fra biskop Helga Haugland Byfuglien i vår, der menighetene i Borg bispedømme kommende søndag oppfordres til å sette fokus på den svært vanskelige situasjonen i Midt-Østen. Borg bispedømme har en vennskapsavtale med den lutherske palestinske kirken i Jordan og Det hellige landet (ELCJHL). Biskop Munib Younan har også utfordret sine menigheter til å be for menighetene våre i Borg kommende søndag. Tanken er å etablere en årlig felles solidaritetsdag.

En delegasjon fra fem menigheter i Borg kom søndag hjem fra en 10 dagers reise til Israel og De palestinske områdene. Hovedfokuset var denne gang palestinernes situasjon. Reisen ble arrangert av Borg bispedømmeråd i samarbeid med Kirkens Nødhjelp. Dette "ressursarket" er laget med bakgrunn fra denne reisen. Under følger noen kortfattede inntrykk, samt noen forslag og muligheter for kommende gudstjeneste.

Noen inntrykk fra reisen

Vi besøkte fem av kirkens seks menigheter, inkludert menigheten i Amman (Jordan). Den lutherske palestinske kirken har også flere skoler som vi besøkte. Noen menigheter og skoler i Borg har vennsapsrelasjoner til kirkens menigheter og skoler. Det var godt å få møte vanlige medlemmer i menighetene og få feire gudstjeneste sammen med dem. Sidén krigen mellom Israel og Libanon og angrepene på Gaza i sommer har ført til en kraftig nedgang i turister og besøkende til området, tror vi vårt besøk ble oppfattet som et uttrykk for vennskap og solidaritet. Ikke minst besøket i Zebabdeh. En by med flertall av kristne, men som svært sjelden får besøk. Det var "de levende steinene" som var i fokus for reisen, ikke de "historiske steinene".

Fra venstre: -
Evangelist
Hani, biskop
Younan og Jon
Albert Ihlebæk
på gudstjenste i
Beit Sahour.
-Muren mellom
Betlehem og
Jerusalem.
- Ungdom
skaper fred.

Situasjonen for de kristne i Israel og De palestinske områdene er urovekkende. I 1948 utgjorde de over 20% av befolkningen. I dag utgjør de under 2%. Ifølge Biskop Younan er hovedårsaken til dette konsekvensen av den israelske okkupasjonen: "Sikkerhetsgjerdet", jødiske bosetteres eller israelske myndigheters konfiskering av palestinsk land og mangel på boliger for palestinerne (særlig i Jerusalem). Det er stor arbeidsledighet og mange unge ser dystert på fremtiden. Flere som får mulighet til det flytter utenlands. De fleste steder er det godt forhold mellom palestinske muslimer og palestinske kristne. Og de kristne kan fungere som brobyggere. Men som palestinere er de i en svært presset situasjon.

Muren/sikkerhetsgjerdet, bygges noen steder langt inne på palestinsk område. Den stjeler mye palestinsk land og vann. Ifølge Israel ble den bygget for å hindre selvmordsbombere i å komme til Israel. Men mange steder skiller den palestinere fra palestinere, og gjør det svært vanskelig å komme seg til jobb, skole, eller besøke slektninger. Manges frykt, både på palestinsk og israelsk side, er at den bare øker frustrasjonen.

En ni meter høy mur sperrer tilgangen til Jerusalem fra Betlehem. Under to prosent av Betlehems innbygger har lov til å gå gjennom den. De resterende 98 prosentene får ikke lenger se Jerusalem. Før kunne de gå til fots. De første arbeiderne stiller seg i kø i halvtre-tiden på morgenen. Når klokka nærmer seg halv fem om morgenen i Betlehem sitter over 1000 menn i mørket og venter. De håper å nå jobben sin i Jerusalem – 15 minutters kjøretid unna – i sju-åttetiden. Første dagen møter vi en av de ansatte på det lokale KFUM-KFUK kontoret på hyrdemarkene utenfor Betlehem. Han har ikke kunnet besøke sine slektninger i Jerusalem på 16 år. Med våre norske pass brukte vi 15-16 minutter på å komme oss gjennom...

Nær 200.000 offentlig ansatte (som igjen brødfør 5-7 andre) har ikke har mottatt lønn på flere måneder på grunn av vestlig boikott, etter at Hamas vant palestinernes andre demokratiske valg i vinter. I Gaza er

situasjonen spesielt vanskelig. Vold og interne stridigheter, skyhøy arbeidsledighet, jordbruksvarer som råtner fordi de Israel ikke lar dem komme ut, lager en uholdbar situasjon. Ca 70% av befolkningen her har mindre enn to dollar dagen å leve av.

Men sannelig møtte vi mange gjennom kirken og Kirkens Nødhjelps nettverk som står på for å skape fred og rettferdighet. Arik Asherman er jødisk rabbi, og leder for Rabbis for Human Rights. Han og de andre rabbinerne kjemper mot systematiske ødeleggelse av palestinske hus, og er med å bygge dem opp igjen, eller de er med på dugnader for å høste inn oliven i områder der de palestinske bøndene blir truet av militante jødiske bosettere. I "Foreldre-sirkelen" møtes israelere og palestinere som har det til felles at de har mistet et barn eller annet familiemedlem i selvmordsaksjon eller statlig terror. Muslimen Jalal og jøden Nil drar sammen til skoler for å bygge broer og forståelse. Det er ekstremister på begge sider. Både selmordsbombere og og statlig vold må det tas klart avstand fra. Det store flertallet vil som Jalal og Nil leve i fred. De trenger støtte! Vi besøkte Augusta Victoria sykehuset som er det eneste palestinere med blant annet kreft kan benytte. I Hebron traff vi norske ledsagere som skaper trygghet med sin tilstedeværelse og som følger skolebarna til skolen. Uten dem ville skolen vært stengt. Den norske delen av Kirkens Verdensråds ledagerprogram er et samarbeid mellom Kirkens Nødhjelp, Mellomkirkelig Råd, Norges kristne råd og KFUM-KFUK Global.

Søndagens tekst

Søndagens pretekst fra **Markus 10,17-27** utfordrer oss på hva som er troens og kjærlighetens vei i vår tid. Et spørsmål om evig liv snur Jesus til en utfordring om etterfølgelse og ansvar for de fattige og undertrykte. Vi lever i et av verdens rikeste land. Hva gjør vi med vår frihet og vår rikdom? La oss ikke denne søndagen "hoppe for lett ned" på "For Gud er alt mulig", og slå oss til ro med det. La Jesu utfordring til kjærlighet og rettferdighet få lyde. Her ligger potensial både for andres og egen frigjøring. I stedet for å gå "bedrøvet bort" har vi muligheter for å skape glede og håp.

Salmer: NOS 733, 728 eller fra Syng Håp: nr 65, 76 eller 49

Forslag til tekst på kunngjøringer

Borg bispedømme har en palestinsk luthersk vennskapskirke i Det hellige landet.

I dag er det en felles solidaritetsdag. Det bes for oss i Jerusalem, Betlehem og andre steder i De palestinske områdene. Og vi skal be for dem. Antall kristne er drastisk redusert de siste årene. I dag er det under 2% igjen. Konflikten skaper utrygghet og fortvilelse på begge sider. På palestinsk side frarøves bevegelsesfriheten, det er høy arbeidsledighet og mange lever under fattigdomsgrensa. Det er en økende fortvilelse. Siden år 2000 er ca 1000 israelere og nær 4000 palestinere drept i konflikten, mange flere er skadde på kropp og sinn. Midt opp i dette er de lutherske palestinske menighetene et tegn på håp for mange. De kristne har en viktig rolle fordi de representerer de moderate kreftene i samfunnet. Biskop Munib Younan er en tydelig talsmann for fred og rettferdighet. Og på kirkens skoler går både kristne og muslimer. I "Foreldre-sirkelen" møtes israeliske og palestinske foreldre som har det til felles at de har mistet et av sine barn eller en annen familiemedlem i selvmordsbombing eller statlig terror. Muslimen Jalal og jøden Nil drar sammen på skoler for å bygge broer og rettferdig fred. Det er ekstremister på begge sider. Både selmordsbombere og statlig vold må det tas klart avstand fra. Men det store flertallet vil som Jalal og Nil leve i fred. De trenger vår støtte og forbønn! (Offeret i dag går til...)

Forslag til forbønn

Himmelske Far

Vi ber deg for vår søsterkirke blant palestinerne i Det hellige land.

Vi ber deg for menighetene i Jerusalem og Ramallah, i Betlehem, Beit-Sahour (hyrdemarkene), Beit-Jala og Amman

- for kirkens prester og biskop Munib Younan.

Vi ber deg for hvert medlem i denne kirken som er bror og søster av oss i Kristus.

Takk for vitnesbyrdet de bærer med seg om Jesus Kristus til sitt folk, la din Hellige Ånd puste styrke og mot inn i deres liv, så evangeliet leves ut og fremmer forståelse, kjærlighet og rettferdighet i deres nærmiljø

La din kirke i Midt-Østen - gjennom trosliv og mellommenneskelig engasjement bli troverdig i sin bekjennelse på Kristus som Guds Sønn og verdens frelser.

Vi ber deg for alle mennesker i Midt-Østen - gi evne og kraft så mennesker av god vilje ikke mister mot og håp til å arbeide for forsoning, rettferdighet og fred.

Vi ber deg om fredelig sameksistens mellom mennesker av ulik rase, identitet og tro

- mellom palestinere og jøder.

Så ber vi deg for oss selv i møte med mennesker som opplever undertrykkelse og trakassering.

La ikke likegyldighet få influere våre liv - så vi lener oss tilbake - mette og tilfredse over fred i egen verdensdel, men la hunger og tørst etter rettferdighet og fred for alle mennesker og nasjoner følge din kirke, og den enkelte av oss - som et kjennetegn.

Herre - se i nåde til oss og dem vi ber for.

For Jesu Kristi skyld. Amen.

Ofring

Dersom det er mulig å få til, foreslås ofring til pleie av venns­kaps­relasjonen med den lutherske kirken
Borg Bispedømmeråd konto xxxxx, Merk offeret : "øremerket vennskap BORG-ELCJHL

Videre oppfølging

Søndagen kommer fort, men dersom dere seinere ønsker å høre mer om situasjonen i området, ta gjerne kontakt med noen fra delegasjonen:

Eidsvoll menighet: Jorunn Langmoen og Arne Essen

Oppegård menighet: Kristin Ulvøy og Johannes Raustøl (Changemaker)

Sarpsborg menighet: Grethe Roer og Kirsten Brandt

Østfold KFUM KFUK (og Dnk Halden/Oslo): Johannes Rolin

Domkirken menighet og Borg Bispedømmeråd (BBDR): Wenche Tuman Johnsen

Domkirken menighet: Jon Albert Ihlebæk,

Internasjonalt utvalg, BBDR og regionskonsulent Kirkens Nødhjelp: Einar Tjelle, Skiptvet,

Det er også flere "ledsagere" fra vårt bispedømme som har jobbet i området (kontakt bispedømmekontoret eller Kirkens Nødhjelp for informasjon)

Websider: www.holyland-lutherans.org, www.kirkensnodhjelp.no, www.kfuk-kfum-global.no, www.btselem.org

Skiptvet/Fredrikstad 11/10-06, på vegne av gruppa, Einar Tjelle og Jon Albert Ihlebæk

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

Dato: 19.12.2006

Vår ref: 06/301-8 LJD

Deres ref:

Rapport nr. 38/2006

Saman i nye tider med nye utfordringar. Rapport frå reise til Sør-Afrika 02.12.2006-08.12.2006

Frå generalsekretær Olav Fykse Tveit, 18.12.06

1. Formål og ramme for reisa

Forholdet til kyrkjer i Sør-Afrika har prega Den norske kyrkja si nyare historie. No er vi inne i ein ny fase i forhold til den lutherske kyrkja i Sør-Afrika og i forhold til kyrkjene der generelt. Vi er i ein periode etter misjonen og etter kampen mot apartheid. Vi arbeider på grunn av avtalen som vart underskriven i 2005 saman med den evangelisk-lutherske kyrkja i det sørlege Afrika (ELCSA). Målet no var å finne vegar saman som likeverdige kyrkjer i ei felles verd under endring. Turen var planlagt på grunnlag av invitasjon frå ELCSA til å delta på deira General Assembly, Johannesburg 04.-07.12.06. I oppfølginga av avtalen er det viktig å møtast på leiarnivå og drøfte samarbeid og nye tiltak for å oppfylle avtalen, for å utfylle dei kontaktar som elles finst og som no vert etablerte mellom ulike bispedømme og andre aktørar.

I tillegg hadde eg invitasjon til å besøke University of Western Cape, og kombinerte det med eit eige oppdrag for å diskutere samarbeid med erkebiskops Desmond Tutus kontor.

Vidare hadde eg uttrykt ønskje overfor den sørafrikanske ambassaden å treffe The Minister of Social Development, Dr Skweyiya, som har uttrykt ønskje å møte kyrkjelege instansar i Noreg. Det besøket har vore planlagt, og MKR har vore med i UD sine planar, men det har enno ikkje vorte gjennomført. Den norske ambassadøren inviterte meg til å informere om møtet på hans kontor etterpå. Overfor biskopen i Central Diocese hadde eg uttrykt ønskje om å besøke dette bispedømmet, spesielt eit ungdomsprosjekt i Soweto som er støtta av KN og Hamar domprosti.

Endringar skjer både i kvart land og globalt. Forholdet mellom stat og kyrkje er viktige spørsmål for både stat og kyrkjer i begge land. På eit seminar i Oslo i mai arrangert av Mellomkyrkjeleg råd og Den sørafrikanske ambassaden i Noreg var temaet religion, stat og det sivile samfunn. Der var ein av hovudposisjonane at religion er eit viktig felt å samarbeide med og vere oppdatert på for statens arbeid nasjonalt og internasjonalt, men at staten ikkje kan styre religionen som ein del av statsapparatet. Både stat og kyrkje treng kvarandre i eit kritisk venskap, for å saman bidra til eit mangfaldig og bærekraftig fellesskap nasjonalt og internasjonalt. Her er mykje felles i Noreg og Sør-Afrika.

Homofile og lesbiske sin plass i samfunn og kyrkje står til debatt i begge land og kyrkjer. Det fyrste ekteskap mellom to av same kjønn i Sør-Afrika vart omtala i avisa den dagen eg kom. Den nye omstridde lova om jamstelling av ekteskap mellom personar av ulikt kjønn og to av same kjønn er nettopp vedteken. Og for fyrste gong skulle ELCSA drøfte ope homofilis spørsmålet på eit nasjonalt arrangement.

Det var mi oppgåve å vise at vi som Dnk tek avtalen alvorleg i så måte, og at vi vil møtast for å drøfte essensielle spørsmål ved viktige korsvegar.

2. Møte i Cape Town

2.1 Verdens aids-dag

Eg fekk delta på gudsteneste fyrste sundag i advent i Ellis River rett utanfor Cape Town. Ei stor kyrkje var full av menneske i alle aldrar. Kyrkjelyden består av nesten berre "colored", eller "farga", nesten ikkje svarte eller kvite. Sjølv om det er gjort mykje for å bryte ned skilje mellom rasar i samfunn og kyrkje, er det vanskeleg å bryte sosiale mønster og barrierar som er oppstått. Og tvangsflyttinga av folk etter rase under apartheid er ikkje kompensert med tilbakeflytting overalt. I fronten hang det eit stort banner: "We are a HIV/Aids friendly church". Alle gjekk med HIV/Aids sløyfer, og Verdens aidsdag vart markert i kyrkja. Presten talte om dette emnet i preika, med særleg vekt på å ta seg av og inkludere dei som er smitta, og ikkje stigmatisere dei og forverre sjukdomen. Vidare er det lagt vekt på at ungdom må få hjelp til å halde att før dei debuterer seksuelt. I det berømte ABC-mønsteret i aids-kampen vert C heller "councelling" enn "condom". Det er jo viktig, og det er vel enno ei nøling for å direkte anbefale kondombruk frå preikestolen. Svært mange i Sør-Afrika veit no kva enormt omfang denne epidemien har spesielt i dette landet, men det er framleis langt att før mange nok tek omsyn til det ein veit. Her trengst alle gode krefter i eit samarbeid. Det var ei flott gudsteneste, mykje song og musikk, og eg vart beden om å delta ved nattverdutdelinga. Eg fekk også helse kyrkjelyden, og talte ut frå Rom 8 om Anden som formulerer innsikt og bønner vi ikkje kan uttrykkje. Eg sa at stundom gjer vel Anden dette gjennom andre menneske som ser og talar klart, slik som kyrkjene i Sør-Afrika gjorde under apartheidtida. No er det skapningens sukk vi må saman bere fram, for miljøet, for dei fattige, for dei sjuke, for oss sjølve som kyrkje.

2.2 University of Western Cape

Til Cape Town var eg invitert av Hans Engdahl, extraordinary professor ved University of Western Cape. Dette universitet spelte ei viktig rolle i å utdanne fagfolk og leiarar, og særleg for dei andre enn dei kvite i apartheidtida. Tutu har vore "cancellor" (æresrektor) her i 20 år, og gjeve både profil og status til universitet sitt arbeid for rettferd og ny samfunnsutvikling i Sør-Afrika. Universitetet har vore gjennom store endringsprosessar etter apartheid fall, men noverande rektor O'Connell viser seg som ein svært dyktig leiar som bidrar til vekst og optimisme. Han tok tid til å møte meg, og hadde sterke ord om kor viktig kontaktane med Noreg og Skandinavia har vore for heile sivilsamfunnet.

Eg fekk møte leiinga ved det teologiske fakultet, med professor Ernst Conradi i spissen. Dei jobbar med små ressursar med aktuell og profilert innretning. Conradi er ein av dei fremste teologar innan økoteologi i Afrika, og eg fekk mange viktige innspel og kontaktinformasjonar frå han med tanke på vårt arbeid i Dnk med Verdás miljøverndag 2007. Fakultetet har vore gjennom krevjande omstillingar etter at dei reformerte professorane som var der, flytta til Stellenbosch for å skape ei felles utdanning saman med det kvite miljøet i den gamle høgborga for Dutch Reformed Church der. No finn dei nye vegar for samarbeid, og prøver å utvikle visse emne meir spesielt på UWC. Det er no planar på gang om eit nordisk-sørafrikansk institutt ved UWC. Kjetil Flatin, som arbeider for Universitet i Bergen med dette, informerte om planane. Dette kan bli ei flott plattform for oss, der vi saman med andre organisasjonar og kyrkjer i Norden kan finne viktige møtepunkt i forskning, seminar, konsultasjonar saman med representantar frå ELCSA, andre kyrkjer i Sør-Afrika og andre aktørar i samfunnet både her og der. Her kan det verte mange opne dører etter kvart som også Dnk kan bruke.

2.3 Erkebiskop Desmond Tutu

UWC har no fått erkebiskop Desmond Tutus støtte til å opprette ein "Desmond Tutu Chair for Ecumenical Theology and Social Transformation". Det er ein måte å føre vidare hans engasjement

og minne på, det einaste han har sagt ja til i tillegg til The Desmond Tutu Peace Center i Cape Town. Dersom ein skal få fram kvifor han har kunne gjort det han har gjort, må ein få fram både hans politiske innverknad og hans teologiske og spirituelle forankring i alt han har gjort. Dette er eit tiltak norske styresmakter, norske universitet og norske kyrkjelege partnarar bør kunne støtte på ulikt vis. Det kan verte ein lærestol med vekt på å utvikle både staten og kyrkja si rolle i framtidssamfunn. Erfaringane frå Tutu sitt liv og det sørafrikanske samfunnet er eit utmerka utgangspunkt i så måte.

I tillegg til desse møta fekk eg høve til å møte Desmond Tutus personlege sekretær som har ansvar for alle hans avtalar. Eg drøfta der eit mogeleg framtidig samarbeid mellom Den norske kyrkja og Tutu og hans sekretariat og apparat.

3. General Assembly ELCSA

3.1 Nytt kyrkjemøte

Det var ei forsamling med mange nye deltakarar, ettersom det har vore val sidan sist. Gjennomsnittsalderen var vesentleg lågare enn på forrige GA for to år sidan. Bispedømme vel sine, med om lag same samansetjing som vårt Kyrkjemøte med leke, prestar og biskopar. Det er knapt andre tilsette i kyrkjelydane enn prestar. Men det er mykje innsats frå uløna kyrkjelydsmedlemmer i diakonalt arbeid. Det vert lagt fram rapportar frå mannsarbeid, kvinnearbeid, ungdomsarbeid og musikkarbeid i kyrkja, utan at det dekkjer alle kyrkjelydar på langt nær. Kyrkjemøtet behandlar rapportar frå bispedømme, frå felles tiltak, regnskap for ELCSA sentralt og tek elles opp einsklide saker. I år var det eit fokus på diakoni, og det var ein eigen diskusjon om homofili.

3.2 Visepresidentens tale

Deputy President Pumzile kom og heldt ein god og utfordrande tale om staten og kyrkja sine oppgåver ("The Mission of the State and the Mission of the Church"). Ho var oppteken av at kyrkjene hadde vore heilt avgjerande i fridomskampen, at ein hadde tenkt ein klarte seg utan deira hjelp etter 1995, men såg no tydelegare at kyrkjene er svært viktige samarbeidspartnarar. Ingen frå regjeringa kom til GA for to år sidan. At ho kom no, er eit teikn på at dei meiner alvor. Hennar hovudbodskap er at Sør-Afrikas moralske ryggrad er i ferd med å knekke, og det trengst ein moralsk konstitusjon som tilsvarar den juridiske. Det er utruleg høge tal på voldtakter (ein voldtekt med drap kvart 26. minutt), drap, tjuveri, misbruk og vald mot barn og kvinner. Dessutan er det mass store forbetringar dei siste 10 åra enorme tal på menneske som lever fattigdom, på gatebarn, HIV/Aids-smitta, analfabetar m.m. Ho innrømte at regjeringa hadde gjort feil trass god vilje, og tok dermed kritikk frå kyrkjeleiarar som Tutu på alvor. Ho bad om at kyrkjene var med og etablerte ein "culture of Service" for andre menneske.

Ho gjekk før det vart høve til å stille spørsmål, noko som frustrerte dette kyrkjemøtet like mykje som Dnks Kyrkjemøte vert frustrert av at statsråden går før ein får gitt reaksjon på talen. Men det var interessant å sjå kor relevant det kan vere for eit kyrkjemøte å ha kontakt med andre statsrådar enn dei som måtte ha ansvar for religionspolitikk. Og at kontakt mellom kyrkje og stat vert vel så utfordrande for begge partar når det handlar om noko meir enn økonomiske rammer for kyrkja si eiga verksemd.

3.3 ELCSA som ei kyrkje

Det er atskillig dynamikk i ei forsamling som dette GA, men dei slit lit med å få arbeidd slik at det vert tunge og berande vedtak som forpliktar bispedømme til å ta fellesnivået alvorleg nok. Etter 30-årsjubileet for ELCSA hadde eg venta at det var gjort meir fram mot årets møte for å styrkje det sentrale nivået. ELCSA er ein felles konstruksjon for det som tidlegare hadde vore ulike

kyrkjer og provinsar. Dei var igjen prega av kven som hadde drive misjon i dei ulike regionane. Det er fleire forhold som gjer at dette er eit krevjande prosjekt:

Bemanninga på sentralnivået er minimal. Etter at generalsekretæren slutta ved nyttår, er det berre Treasurer og ein sekretær att.

Økonomien er svært vanskeleg, med raude tal over fleire år. I bispedømme er det stort sett balanse i rekneskapa, men ikkje på sentralleddet. Det lukkast ikkje enno å få bispedøma til å betale det nødvendige for å drifte dette leddet. Utanlandske kyrkjer har bidrege til denne sentraløkonomien. Svenska kyrkan har no varsla at dei vil fase den støtta ut, eg trur ELCA (USA) vurderer det same. Det stimulerer ikkje til å ta ansvar om dei gamle ordningane fortset, og då vert også dette sentralleddet svært svakt. Fleire talarar påpeikte dette. Det er ein del spenningar knytt til arbeidet med avhending og realisering av verdiar som ligg i eigedomar har overteke etter ulikt misjonsarbeid. Det var noko kritikk mot ein tysk forretningsfører som driv dette arbeidet, og det er mistanke om at staten ikkje set taksten dei skal få ved innløyising på reell marknadsverdi. Men her ligg eigenleg store verdiar som kunne vore aktivert for å få ELCSA sentralt inn i ein meir dynamisk posisjon. Ein dyktig jurist og økonom i forsamlinga hadde forslag til korleis det kunne gjerast, men fekk ikkje tilslutning til det.

Det er ei kyrkje med svært ulike bispedømme, som framleis har sterke etniske preg. 11 offisielle språk, med ulike songar og litt ulik liturgisk tradisjon, gjer det komplisert å få til felles samlingar med felles gudstenestefeiring. Men det går.

Presiding Bishop har dette vervet ved sidan av bispedømmet, og har i siste periode budd langt frå kontora i Johannesburg.

Følgjene av at dette leddet er noko svakt, er at det koordinerande og strategiske arbeidet vert spinkelt. Det er knapt midlar til at biskopane og kyrkjerådet kan møtast. Det økumeniske arbeidet på nasjonalt plan vert også påverka. Ingen kyrkjer i Sør-Afrika var tilstades på GA med representantar, bortsett frå den tidlegare kvite lutherske kyrkja ELCSA-Natal. Kontakten med andre kyrkjer i utlandet lir under dette, og det meste går difor meir eller mindre koordinert som kontaktar til bispedøme, prosti og kyrkjelydar. Det vert sagt igjen at det kan, men må ikkje, vere eit problem, særleg dersom det inneber at enkelte kyrkjelydar får økonomiske ressursar frå venskapskyrkjelydar - og andre ikkje - på denne måten. Dessutan vert kyrkja sitt arbeid med nasjonale media og nasjonale politiske nivå nesten minimal, og dermed mistar ELCSA mange mogelege kanalar for å bli kjent og ha innflytelse. I Sør-Afrika er det også eit stort privat marknad som brukar NGOar og kyrkjelege organisasjonar til å yte sosial innsats. Dette fell også utanom ELCSA sine kanalar.

Botswana har eit bispedømme i ELCSA, difor er det også viktig å hugse at dette er ei kyrkje i det sørlege Afrika, ikkje Sør-Afrika. Dette bispedømmet er lite, og slit med både økonomi og ressursar.. Dette bispedømmet har fleire ressurspersonar, og påfallande mange kvinner på GA. Biskop Ramashapa derifrå utfordra spesielt til at utanlandske systerkyrkjer etablerer kontakt med dei. Dei har også vore gjennom ein vanskeleg splittingsprosess med mange over- og undertonar og økonomiske tvistar.

Samtalane med det som var og til dels er to kvite lutherske kyrkjer, ELCSA-Natal og Lutheran Cape Church går nok framover, men seint. Det er god kontakt i Johannesburg om samarbeid i einiskilde kyrkjelydar og område. Det er interesse for samtale med eksterne partnarar om dette emnet.

3.4 Mi helsing til General Assembly

Eg takka for det som vart gjort i fjor med underskriving av avtalen både i JHBG og på Lillehammer, og for besøket på KM som var svært viktig for oss og vårt forhold til ELCSA. Vidare helste eg frå nyvald biskop Tor B Jørgensen, som saman med oss andre gler seg til besøk av biskop Sibiyi ved vigslinga i Bodø i januar. Eg minte om W Kistners ord til meg i fjor: "It is a good and empowering step when you come as church in Norway and says that you need the relation to the

church in South Africa". Vidare talte eg om at kyrkja sitt budskap ikkje må vere frykt, men håp, grunna i vår tru på den treeinige Gud – ut frå Rom 8. Slik var det i Sør-Afrika under kampen mot apartheid, og slik må det vere i møte med nye utfordringar i dag. Kyrkja må tale på vegner av dei som ikkje har ei sterk stemme sjølv og dei som treng kyrkja si støtte. No treng vi at dei som har lært seg å tale om håp utan å sjå også står saman med oss i vårt håp om å kunne vere ei sann kyrkje i møte med klimaendringane som møter oss med. Sidan dei skulle ha ei drøfting av homofilisporaålet rett etter min tale, fann eg det best å ikkje kome inn på det temaet. Det kunne lett setje premissar for deira samtale som kunne verke forstyrrende. Det er nok tankar hjå dei om at homofili er eit vestleg fenomen.

3.5 Samarbeid med bispedømme i Den norske kyrkja

Stavanger bispedømme etablerer no samarbeid med Cape Orange Diocese. Ei gruppe var i Stavanger rett før General Assembly, og dei var svært fornøgde med dei konkrete formene dette no tar. Særleg var presteutveksling interessant. Eg trur Stavanger bispedømme også burde vurdere dei opningane som kan liggje i kontakt om faglege spørsmål knytte til instituttet på University of Western Cape.

Oslo bispedømmes kontakt med South Eastern Dioceses er ein lang og solid kontakt, som må vidareførast og som ELCSA har mykje glede av.

Hamar domprosti i Hamar bispedømme er i ferd med å etablere samarbeid med Central Diocese. Eg var g såg på ungdomssenteret som vert bygd i Soweto, Johannesburg, med støtte frå Kirkens Nødhjelp og Hamar bispedømme. Biskop Pashwana gledde seg til å møte den nye biskopen i Hamar.

Sør-Hålogaland har hatt kontaktar mot South Eastern Diocese. Biskop Rashpana (den nye presiding bishop) i Botswana Diocese ynskte kontakt med kyrkjer eller bispedømme i utlandet, også sa at dei fekk lite av det. Den nye biskopen i Sør-Hålogaland er utfordra på dette, og spørsmålet er til refleksjon. To prestar frå SH er med på eit utvekslingsopplegg som Presteforeningen legg opp til våren 2007 – begge skal til Botswana diocese.

3.6 Samarbeid med Svenska kyrkan

Svenska kyrkan har hatt mykje samarbeid med ELCSA. Berre Olof Løvestam frå Sverige og eg var dei utanlandske gjestene ved denne General Assembly. Svenskane har sagt at dei vil trekkje attende deira støtte til sentralnivået i ELCSA, for å få bispedømmet i ELCSA til å ta hand om dette sjølve. Dei tenkjer litt langs dei linjer som ligg til grunn for vår norske avtale med ELCSA.

Løvestam inviterer til vidare samarbeid med Den norske kyrkja om desse kontaktane, og det trur eg vi kan ha mykje nytte av. Dei har både erfaringar og midlar og kontaktar som utfyller våre initiativ.

3.7 Homofilisaka

For fyrste gong var homofilisaka ein diskusjon på General Assembly. Fire biskopar hadde kvar sine innlegg. Tre var nokså orienterte mot bibeltolking, og hadde ein klart kritisk profil overfor homofilt samliv. Det var ikkje alle moment som har vore inne i Den norske kyrkja sin debatt som var tatt med. Det var mange som gav uttrykk for at kyrkja burde vere kritisk, og særleg etter at Sør Afrikas regjering hadde vedteke jamstilling av homofile og heterofile med omsyn til rett å inngå ekteskap, og det viste seg at kyrkja ikkje hadde delteke aktivt i høyringa.

Ein fjerde biskop hadde eit anna perspektiv, og drøfta særleg påstanden om at homofili ikkje høyrer til i afrikansk kultur. Han tok fram ord og uttrykk og skikkar i sin eigen kultur som viste at ein kjenner til fenomenet. Han viste også til at i Sør-Afrika har mange vore nøydde til å leve i same-sex hostels i Soweto og andre stader som har ført til betinga homoseksuelt samkvem. Dessutan vart det vist til at homoseksuelle utfordrar den maskuline og paternalistiske kulturen. Men samla sett er det grunn til å spørje om det er dekning for å seie at homoseksualitet ikkje finns i Afrika.

Møtet enda med ei kritisk fråsegn om den nye ekteskapslova, og at ELCSA sine prestar vart bedne

om å ikkje forrette vigsler mellom to personar av same kjønn. Men det var openbert fleire ville ha meir nyanserte formuleringar om homoseksualitet generelt, andre ville ha meir avvisande formuleringar.

3.8 Ny Presiding Bishop

Det var spenning knytt til valet. Det vart biskopen i Botswana diocese, bishop Rasmashapa. Han er ein erfaren, kunnskapsrik og klok mann – slik han sto fram på General Assembly. Han bur i Gabarone og Johannesburg, og har eit bispedømme som ikkje er større enn at han burde kunne leggje litt arbeid og tid i vervet som presiding bishop. Bishop Paswana i Johannesburg vart Deputy Presiding Bishop for andre gong.

4. Møter med regjeringa i Sør-Afrika

The Minister of Social Development, Dr Skweyiya, som har uttrykt ønskje å møte kyrkjelege instansar i Noreg, aksepterte min førespurnad om eit møte i Pretoria og sette av ein time til det. Eg hadde med Richard Agullhas, leiaren av ELCSA DS (Development Service) og prost Trevor Sibande frå Soweto. Agullhas hadde ikkje møtt denne ministeren før, og var svært glad for kontakten som vart etablert. Ministeren var oppteken av kyrkja si rolle i samfunnet i Noreg og Sør-Afrika, og ville gjerne vite korleis kyrkjene bidrar til utdanning, til nettverksbygging, til sosiale tenester på oppdrag frå staten eller på eige initiativ. Han understreka at staten i Sør-Afrika trengte kyrkjene som partnerar i arbeidet for å utvikle ansvarskjensle og moralsk medvit i eit land som lir under kriminalitet, epidemi og fattigdom. Han ville ha kyrkjene med i arbeidet på nasjonalt plan og lokalt. Og fann at ELCSA hadde potensiale som ikkje var utnytta. Han var oppteken av at kyrkja må vere kyrkje, og opptre med eigen legitimitet og posisjon. Berre slik er dei interessante som samarbeidspartnarar for staten.

Deputy Presiden Phumzile Mlambo-Ngcuka kom til GA for å halde tale om felles oppdrag for kyrkje og stat. Hennar tale og framferd var svært seriøs og tydeleg, men også personleg og brubyggjande. Ho var oppteken av å utfordre ELCSA til å bli meir aktiv i samfunnsdebatten, til å gjere meir for å utvikle samfunnets moral i relasjon til den juridiske plattformen med demokrati og likestilling ein alt hadde. Ho var også oppteken av at kyrkja må ha sin eigen basis og vere truverdig ut frå den. Men ho forventa meir arbeid for fattige, mindre stigmatisering av aidsjuke, meir tydeleg bekjemping av smittefare for HIV ved aktiv oppfordring til moralsk ansvar og bruk av kondomar. Ho var litt beskjemma over den nye ekteskapslova, og sa at dette hadde vore den vanskelegaste aka etter at apartheid fall. Ho understreka at dette ikkje betydde at prestar måtte forrette vigsel av homofile.

Det var tankevekkjande å sjå kor relevant det er at andre politikarar enn dei som berre har ansvar for religionsspørsmål, møter kyrkjelege organ som dette.

Eg orienterte ambassadør Ove Thorsheim om vårt møte med ministeren, og om mitt besøk i Sør-Afrika generelt. Han ville ha Den norske kyrkja med i refleksjonar over framtidig samarbeid med Sør-Afrika, etter at mesteparten av bistandsmidlane er fasa ut. Han inviterte også til kontakt med ambassaden om våre framtidige tiltak og kontaktar, og såg med interesse på det som skjedde med eit nordisk/sørafrikansk institutt.

5. Takk til Dr Wolfram Kistner

Medan eg var der, fekk eg vite at ein høgt akta teolog og lærar i lutherske samanhengar i Sør-Afrika, og nær medarbeidar og teologisk premissleverandør for Tutu og Naude i anti-apartheidkampen, døydd. Dr Wolfram Kistner fekk eg lære å kjenne gjennom to tidlegare besøk i Sør-Afrika, og eg er glad eg fekk høve til å delta ved gravferda hans. Eg helste til kona og familien hans frå vener i Noreg for det han har gjort for å stimulere og rettleie oss i vårt kyrkjelege arbeid og teologiske refleksjon i møte med apartheidspørsmålet og sidan i det økumeniske arbeidet. Ho bad meg helse attende og seie kor mykje kontaktane med Noreg har betydd for dei.

Få teologar har hatt så stor politisk innverknad gjennom å vere nettopp teolog. Få har så sterkt som han vore svært oppteken av å skilje stat og kyrkje, også når ein har gode og demokratiske ordningar og seriøse maktthavarar. Han meinte det var skadeleg både for staten og for kyrkja om forbindelsane var for tette og lojaliteten for sterk. Han jobba 12 år i SACC, i det viktigaste motstandsarbeidet mot apartheid, men var også skeptisk til dagens regjering med tanke på deira arbeid for fattige i Sør-Afrika. Sjølv om presidenten nok ville ha kome om han kunne, ville Kistner ikkje ha noko politisk markering eller flagg ved gravferda si. Kista var dekkja av eit enkelt tekstiltrykk av menneske som er samla rundt brød og vin.

Ein minister frå regjeringa, Toko Didiza, kom og helste og sa kor mykje han hadde betydd som personleg inspirasjon for henne. Dei siste åra har han vore ein personleg inspirator og mentor for svært mange kyrkjeleiarar og teologar, både i Sør-Afrika og elles.

Då eg var i Johannesburg for å delta på 30-årsjubileet for ELCSA i fjor, fekk eg ein lengre samtale med han. Han sa då at inngåinga av avtalen mellom Dnk og ELCSA var eit viktig og godt teikn på noko nytt, når vi kjem for å seie at Dnk treng denne kontakten med ELCSA. Det er styrkjande ("empowering"). Han gav vidare uttrykk for kva han med sitt skarpe blikk såg ut frå frigjeringssteologiens skarpe blikk om "the option for the poor", og valgte å lytte til dei som er marginaliserte. Han deltok i eit gudstenestefellesskap med aids-pasientar som lærte han meir om å tale sant og rett enn nokon andre, fortalte han i fjor.

Elles var han oppteken av å spørje kva Den norske kyrkja gjorde i sitt forhold til staten, i forhold til klimaforandringane og andre miljøproblem, kva vi gjorde for rettferdig fordeling og ikkje minst korleis vi utvikla vårt åndelege liv i ei sekularisert verd. For han var det å lese Bibelen på nytt og nytt, sjølvkritisk og ope, den viktigaste kjelda til fornying. Han forsto ikkje, sa han ved eit høve, at kyrkja skulle støyte homofile og lesbiske bort frå eit ansvarleg samliv i eit samfunn der menneske lever med enorme problem pga tilfeldige seksuelle forbindelsar. Desse og fleire andre spørsmål fekk eg snakke med han lenge om ved eit par høve.

Det lutherske og det økumeniske fellesskapet i Sør-Afrika så vel som i mange andre land er Kistner djupt takknemleg. I Tyskland er det minnegudstenester i mange byar. ELCSA fekk gjeve uttrykk for det ved ei eiga feiring i fjor, der eg også fekk vere til stades.

6. Oppfølging

Rapporten vil gå til alle partnara i samarbeidet med ELCSA i Noreg: NMS, KN, Oslo, Sør-Hålogaland, Hamar og Stavanger bispedøme. Dessutan til Svenska kyrkan ved Olof Løvestam. Det syner seg no at vi er i ferd med å finne ei god form på samarbeid med ELCSA etter avtalen vår. Det må takast initiativ til samordning av Den norske kyrkja sine tiltak overfor ELCSA, og MKR bør drøfte samarbeidet i lys av denne rapporten.

Drøftinga i Den norske kyrkja om homofili er såpass interessante for ein del i ELCSA at vi bør vurdere å invitere til ein form for felles konsultasjon om dette emnet med nokre frå ELCSA. Det kan vere av interesse for Det lutherske verdsforbundet ut over den bilaterale kontakten Noreg/Sør-Afrika.

Det er også naturleg å ha eit møte med Svenska kyrkans representantar om deira prioriteringar og kontaktar med ELCSA. Utviklingsarbeidet i ELCSA bør drøftast med KN og NMS, særleg med tanke på samarbeid om kompetansebyggjande tiltak.

Fleire viktige emne står til diskusjon i Den norske kyrkja som kan belysast frå refleksjonar og erfaringar mellom kyrkjeleiarar og politikarar i Sør-Afrika. Dette gjeld mellom relasjonen mellom stat og kyrkje, kyrkja si rolle i det sivile samfunn, og kyrkja si rolle i høve til utviklingsarbeid. Vidare er det viktig å reflektere korleis vår relasjon til ELCSA kan vere gjensidig, og korleis vi kan få til møtepunkt som ikkje inneber at ELCSA skal berre vere ein mottakar av midlar. Vi er i ferd med å få det til, og kanskje vår relasjon kan verte ein modell for andre. Vi har starta på ein veg mot ei ny framtid saman.

Rapport frå Kyrkjeleiarmøte i Brussel 12.12.2006-13.12.2006 Values, religion, identity

Frå generalsekretær Olav Fykse Tveit, Mellomkyrkjeleg råd
15.12.06

1. Formålet med møtet

- Det trengst idear og verdiar, ikkje berre infrastruktur, euro og felles handelsmarknad for å byggje eit felles Europa. Så kom igjen med det de har som kyrkjer. Politikarane kan ikkje ta alt frå eige bryst. La oss få til ein strukturert og grundig dialog. Ta kontakt med alle EU-kommisjonærane.

Dette så EU-kommisjonæren for kultur og utdanning, Jan Fidner, til kyrkjeleiarar frå 60 ulike europeiske kyrkjer på møtet som Konferansen for europeiske kyrkjer (KEK) arrangerte i Brussel. I tillegg møtte den finske EU-kommisjonæren som sa nesten det same frå sitt perspektiv.

I ei tid der to EU-land som har lagt stor vekt på verdispørsmål har hatt og skal ha presidentskapet (Finland og Tyskland), fann KEKs kommisjon for kyrkje og samfunn tida inne for å samankalle til eit kyrkjeleiarmøte om denne tematikken.

Ein representant frå kvar kyrkje, biskopar, nokre erkebiskopar, generalsekretærar, valde leiarar og andre som kyrkjene hadde sendt, utgjorde ei interessant, om enn mannsdominert forsamling. Etter avtale med vald leiar i MKR og Bispemøtetes preses, deltok eg på vegner av Den norske kyrkja.

2. Kva er verdiar?

Møtet vart innleia av ein presentasjon av korleis den finske evangelisk-lutherske kyrkja hadde samarbeidd med den finske regjeringa under deira presidentskap dette halvåret. Det var mange kontaktpunkt og mykje fokus på verdiar som solidaritet, bærekraft ("sustainability"), dialog og rettferd. Eg spurte i plenum om dei kunne konkretisere korleis desse nokså generelle verdiane var blitt gjort gjeldande under dette halvåret. Eg fekk vite at det var eit godt spørsmål, og det vart nemnt arbeid med interreligiøs dialog og interkulturell dialog, samt miljøarbeid, innsats mot fattigdom og trafficking. Erkebiskop Parma roste ein såkalla "plan D" som EU har sett fram om dialog og demokrati, men føreslo ein "plan C" frå kyrkjene med "commitment, cooperation, conviction". Eg spurte så om han ville kunne leggje til "criticism" eller "critique" som ein verdi kyrkja står for, og viste til temaet frå MKR sitt seminar 15. mai om kyrkja som den kritiske ven overfor staten. Parma og fleire med han var heilt samd i dette, og såg vel ikkje minst eit luthersk kall i så måte.

Eg nemner denne episoden fordi desse to spørsmålsstillingane til heile tematikken vart følgd opp av mange talarar gjennom dei to dagane. Fleire spurde: Kva meiner vi eigentleg med "verdiar"? Vert dei for lite konkrete? Korleis omset vi dei og realiserer vi dei i praksis? Har vi nokre kristne verdiar, eller nokre kristne bidrag til korleis verdiane skal utmyntast? Og vidare: Korleis kan kyrkjene spele ei konstruktiv kritisk rolle i eit stort integrasjonsprosjekt i Europa?

Korleis kan kyrkjene tale dei marginaliserte og fattige si sak? I eit utkast til fråsegn frå konferansen var det mange vage formuleringar som vart presisert ein god del undervegs. Biskopen av London, Richard Chartres, sa at eg med dette traff spikaren på hovudet. Vi må våge å ta opp konkrete ting med konkrete forteljingar og og tolke aktivt vår kristne tradisjon, elles kunne vi like godt vore ei Rotary-forsamling.

Det kom ulike og viktige bidrag til diskusjonen om kyrkjene sine bidrag til verdiar for Europa, innlegg som også vil vere viktige for vår heimlege verdidebatt. Dei skal formidlast til kyrkjelege aktørar i komiteen som arbeider med formålsparagraf for skulen og barnehagen. Den komande debatt om statens verdigrunnlag vil også ha nytte av ein del av desse innspela. Eg nemner nokre. Dei viser kvar på sitt vis kor prega dei er av den samanhengen dei høyrer til i:

- Metropolitt Kryfton frå Tsjekkia spurte om den økonomiske veksten ein har fått etter sosialismens fall har gjeve store problem som kyrkjene må møte med å vise til verdien av å vere tilbakehalden, til å forsake, til askese. Ikkje for å gjere livet surt, men for å hjelpe menneske til å bevisst gje rom for andre menneske på denne kloden, og for å vri merksemda frå konsum og tom materialisme mot mellommenneskelege fellesskap i familie og mellom vener.
- Anna Maffei frå den italienske baptistkyrkja sa at ho fann talen om kristne verdiar vanskeleg all den tid dei har vore undertrykte av ein stor kristen majoritet og deira kyrkje i Italia. Ho meinte at kyrkjene må leggje vekt på dei felles verdiane alle menneske treng og bør stå for: Demokrati, jamstelling, fridom til å tru og tale som ein vil.
- Biskop Hilarion frå den russisk-ortodokse kyrkja kritiserte på nytt den plass vestleg humanisme og demokrati har gjeve til ateismen, og gav opplysningstida mykje av skulda. Han var i sitt innlegg litt meir forsonleg mot sine vestlege medkristne enn han stundom er. Han talte om ein multipolar verdibasis som gav rom for ulik spiritualitet og respekt for ulikskapar. Kampen mot sosialistisk ateisme har sett sin spor. Kva han meinte med det han sa, er ikkje heilt klart. Men det kan brukast til å argumentere for å akseptere også ein nykonservativ, reaksjonær posisjon som vi stundom høyrer frå russisk-ortodokse talsmenn for tida, nemleg at kyrkja ikkje utan vidare kan vere forplikta på menneskerettane. For dei er begrunna i opplysningstida meir enn i kristen tradisjon, vert det sagt.
- Dette syner kor viktig det er at protestantiske leiarar som Tomas Wipf (president i Protestantische Bund i Sveits og i det eureiske protestantiske kyrkjefellesskapet GEKE eller Leuenberg-fellesskapet) må presisere kva dei meiner når dei legg vekt på "forsona mangfald" som ein verdi kyrkjene i Europa skal bidra med. Det forsonte mangfaldet må ha nokre felles standardar. Og mangfaldet må vere ansvarleg og forplikta på noko, elles kan det brukast til å grunnkje alt og alle posisjonar. Dette var Wipf klar over, og viste både til Skrifta og ansvaret for det einskilde menneske.

3. Kyrkjene og EU

Kyrkjene sine bidrag og fordringar overfor EU vart spesielt diskutert i lys av to hovudbidrag frå leiaren i den tyske protestantiske kyrkja og biskop i Berlin Brandenburg, Wolfgang Huber, samt frå visepresident i KEK, erkebiskop Anastasios frå Albania. Begge er to viktige reflekterte og profilerte kyrkjeleiarar som er verdt å lytte til. Det skjedde også.

Huber hadde formulert svært klare og aktuelle utfordringar til den komande tyske leiarskapen i EU. Det var begrunna i EKD sitt lange engasjement for fred og forsoning i Tyskland og i Europa og verda elles. Han la vekt på kampen mot fattigdom, utfordringa frå

klimaendringane, faren for at EU blir ei festning, EU si globale rolle og ansvar for utvikling i heile verda. Han tok også opp kyrkjene si rolle overfor islam, og profilerte EKD sitt arbeid med dette ut frå begrepa "Klarheit" og "Offenheit". Han har nok atskillig innverknad på den politiske dagsorden i Berlin, så dette er viktig for det som skjer vidare i EU.

Anastasios la vekt på at kyrkjene faktisk har nokå å kome med som er unikt og difor bør profilerast og nemnast som kristne bidrag til eit kristent Europa. Forsoning krev tilgjeving, og kyrkjene har ein budskap om at det er mogeleg. Kyrkjene har ikkje store abstrakte idear, men konkrete forteljingar frå Skrifta og om helgenar som kan vere til inspirasjon for menneske også i vår tid. Anastasios la også vekt på at kyrkjene må ta utfordringane frå islam på alvor. Han meiner at det er ein reell fare for at enkelte muslimske grupper vil vere ei vanskeleg utfordring for kyrkjene og for det europeiske fellesskapet, men at muslimar møtast med dialogvilje, tydelege budskap og ein aktiv kamp mot urettferd og fattigdom også frå kyrkjene si side.

Vi har mykje til felles med begge to i det vi har teke opp i Den norske kyrkja dei siste åra. I min respons i plenum tok eg opp at den norske nobelkomiteen dei siste åra har lagt vekt på å definere fred nettopp med omsyn til bærekraftig miljø og til kampen mot fattigdom. I ei tid vermeldingar nærast har politiske budskap og vi nettopp har høyrte at fattigdom må på museum, må kyrkjene kunne gjere dette til sitt budskap. Eg spurte om kyrkjene må ta opp desse spørsmåla som ein del av vår positive vedkjenning om vårt håp. Huber reagerte svært positivt på mitt innspel, og var glad for å bli sett inn i ein slik samanheng. Han understreka igjen nettopp desse to emnene som hans hovudbudskap overfor EU og det komande tyske presidentskapet.

Det vart vedteke ein tekst som skal sendast EU-kommisjonen. EU-presidentens medarbeidar for kontakt med kyrkjene, Wenneger, sa han ville ta budskapa frå møtet opp med presidenten dagen etter møtet. Han meinte kyrkjeleiarane lett undervurderer deira betydning i så måte.

4. EU og Europa

Det er stundom litt for mykje samstilling av EU og Europa i KEKs arbeid. Wipf frå Sveits og eg måtte minne om at det er ikkje slik at mangfaldet ikkje berre består av oss som står på utsida av EU, i alle fall formelt. Vidare er det viktig at KEK er ein organisasjon for heile Europa.

Når det er sagt, er det også utan tvil svært viktig korleis kyrkjene no vil forholde seg til den politiske leiinga i EU som eit fellesstatleg nivå for 25, snart 27 europeiske land. Det er viktig med kontakt med nasjonalstatens institusjonar. Men all den tid det er dei same emner som får sine beslutinger i EU, og det er stor makt knytta til EU-institusjonane, er det jo også i vår interesse frå norsk side å vere med og påverke korleis det vert handla og tenkt i EU. Difor finn eg det ikkje så relevant å pukke på at vi ikkje er medlemmer av EU.

5. Oppsummering og oppfølging

Fleire institusjonar, også Bispemøtet og KR, bør merke seg litt av den verdidebatten som går i KEK-samanheng. Mellomkyrkjeleg råd bør arbeide vidare med desse verdispørsmåla fram mot det store økumeniske møtet i Sibiu september 2007. Det vert viktig å bidra til desse diskusjonane om verdier, og eg opplever at vi har noko å bidra med i desse samanhengane.

Dersom det vert tale om ei fråsegn frå EEAIII i Sibiu, er det av interesse å vere med i det arbeidet.

Svenska kyrkan og Den evangelisk-lutherske kyrkja i Finland har gått saman om ein medarbeidar som representerer dei i Brussel, for tida ei finsk kvinne. Ho arbeider saman med staben i KEK i Brussel, noko som verkar svært relevant. Finnane har i tillegg ein eigen medarbeidar i Finland som arbeider med EU-spørsmål. Ho inviterte oss i Den norske kyrkja til samarbeid og konsultasjon om felles nordiske spørsmål og initiativ overfor EU, og til å bli informert om kvá som skjer i deira arbeid i Brussel. Dette må vi følgje opp.

Eg presenterte vårt arbeid med eit kyrkjeleg arrangement på verdas miljøverndag for ein del nøkkelpersonar i Tyskland og England, og det gav meg fleire opningar for samarbeid med dei. Eg spurte også biskop Hilarion om deira engasjement i klimaspørsmål, men han gav uttrykk for at ein var litt nølande fordi ein ikkje visste heilt om det var menneskeskapte endringa. M.a.o. er det viktig å følgje opp klimaspørsmåla i kontakten med der russisk-ortodokse kyrkja.

Det er viktig at vi tek desse diskusjonane med inn i førbuingane til EEAIII.

Rapport frå Sabeels sjette internasjonale konferanse

02.-09.11.2006 i Det heilage land

Tema: "The forgotten Faithful"

v/Jens Olav Mæland

Sabeel heldt sin sjette internasjonale konferanse i Det heilage landet med over 300 deltakarar frå 26 land, bl.a. frå Australia, India, Sør-Afrika, Kanada, England, Skandinavia m.fl.

Det var ein profilert, innhaldsfylt og engasjerande konferanse. Den ambulerte frå Jerusalem, til Nasaret, Jeriko, Ramalla – og Nasaret. Det var eit krevjande prosjekt for arrangøren, men det meste var vel organisert og kvalitetssikra. Å måtta passere sjekkpunkt frå dag til dag, var ei nyttig og tankevekkjande erfaring for deltakarane.

Sabeel (eit arabisk ord som tyder "Veien") er ei internasjonal fredsrørsle som vart starta av palestinske kristne i Det heilage land, som vil fremja ein rettferdig fred basert på internasjonal lov og rett og på FN sine resolusjonar. Sabeel grunnar si verksemd i ein klar teologisk og moralsk basis, og held fast ved rettsprinsipp som må gjelda for ein varig fred. Dette er utmynta i dokumentet "Jerusalem Sabeel Document", som fungerer som eit slags "Kirkens Grunn" for palestinske kristne. Sabeel vil nå sine mål gjennom ikkje-vald.

Ein arbeider gjennom konferanse- og foredragsverksemd, teologisk opplysningsverksemd, tverrkyrkjeleg koalisjonsbygging, alternative pilegrimsturar, "vitnemåls-turar" – og internasjonale samlingar i Det heilage landet. Sabeel har sitt hovedkontor i Jerusalem, men har regionale støttegrupper, især i USA og Kanada.

Tema for denne konferansen var om me skal gløyma dei kristne som enno fins i dette området. Ei rekke foredrag og innlegg belyste problemet. Den fremste kjennaren av dei kristne kyrkjene i Midt-Austen, Kenneth Cragg (som no er 93 år, men særst vital), hadde opningsforedraget. Han peika på at den israelske staten er i sin grunn eksklusiv, men at tida for eksklusivisme er forbi. Dei kristne i området har eit særskilt kall til å bli i området, i prøvingar, smerte og lidning. Dei er bærar av den åndelege arven frå Meisteren sjølv og apostlane, og må ikkje svikta no.

Den anglikanske presten Naim Ateek, som er Sabeel sin svært dyktige leiar, heldt eit tankevekkjande foredrag om kva som har vore kyrkja sinne livsvilkår frå Pinsedag og til i dag i dette området. Han har eit stort overblikk og djup innsikt i både dei historiske krisene, dei indre og ytre problema som dei kristne lever i. Han hadde også avslutningsforedrag der han dvelte ved framtida for dei kristne. Alt peikar i retning av at dei kristne kyrkjene i området vil minka, takka være den israelske staten sin politikk som er undertrykkjande, men også fordi kyrkjene ikkje har nok åndeleg kraft til å yta motstand. Dei blir falt i ryggen av den destruktive kristne sionismen og frå likesæle frå dei store historiske kyrkjene. Han meiner det er berre eit tidsspørsmål før dei kristne er borte frå Gaza, og Jerusalem er administrert slik at det kjem ikkje nye kristne familiar til, og vil difor tørka ut. I Samaria vil det framleis vera kristne, men konsentrert om Ramalla. Innan Israel vil dei kristne enno halda stand, men mykje tyder på at dei vil gå ei hardare tid i møte saman med den muslimske befolkninga.

Også patriark Sabbah i den katolske kyrkja heldt ein ransakande og engasjerande tale. Han stilte spørsmålet: Er me kristne berre fordi me er fødde inn i kyrkja, eller er med det fordi me vil fylgja Jesus Kristus?

Det var rart å sjå at på benken framføre meg sat den kjente jøden Vanunu (som let verda få innsikt i Israels atomprosjekt), som har site i fengsel i mange år og er no i husarrest men med frihet til å delta på tilskipingar i Jerusalem.

Elles var det mange ulike innspel, og framlegging av professor B. Sabella si undersøking av livskåra for dei kristne i PA og Israel. Sabella er professor i sosiologi ved Bethlehem University, men for tida valgt inn som Fatha-representant i den lovgjevande forsamlinga i PA. Biskop Younan heldt eit engasjerande og profilert foredrag om kyrkja si rolle som fredsskapar. Younan har stor tillit i dei kristne kyrkjene, men også mellom muslimar. Elles var det 3 tankevekkjande bibeltimar ved professor Kenneth Bailey. Ein avslutta med nattverd-gudsteneste ved Tagba/Kapernaum. Alle foredrag og innlegg – samt slutt-komuniké er no tilgjengeleg på Sabeel si web-side: [www: sabeel.org](http://www.sabeel.org)

Konferansen fekk offisiell mottaking både i Betlehem, Jeriko, Ramalla og Nasaret. I slike høve var det lagt inn kulturelle framsyningar med song- og folkløregupper. Det er påfallande at i Jeriko, Ramalla og Nasaret har ein valgt kristne som borgarmeistrar – trass i at dei kristne er i mindretal. I Jeriko er dei kristne berre 10% av befolkninga, men dei vil likevel ha ein kristen som borgarmeister (like sidan 1994). Det viser i alle høve at det er ei god forståing mellom muslimar og kristne. Borgarmeisteren i Nasaret er svært ung og valgt for andre periode.

Ved at konferansen ambulerte frå stad til stad, fekk ein også høve til å dela seg opp i grupper og besøke kristne kyrkjelydar. Eg fekk vera med ved gudstenesta i Beit Jala i den lutherske Reformasjonsskyrkja der (som er Etne si venskapskyrkje). Å få den store ære å tale til ei forsamling som for det meste bestod av ungdomar og unge familiar, var ei oppleving av dei sjeldne. Elles fekk me vera innom kyrkjelydar i Samaria og i Øvre Galilea. Eg vart også invitert til ein kristen familie i Nasaret som arbeider for Sabeel (mannen har vore "Treasurer" i ein mannsalder i byen – dvs. økonomisjef).

Det er vanskeleg å oppsummere, men konferansen var svært relevant og utfordrande. Ein fin kristen og åndeleg atmosfære prega alt. Sabeel har fått lite fotfeste i Norge, men både i Danmark – og især i Sverige, står dei sterkt. Det vil vera ei viktig oppgåve å målbæra det Sabeel står for også hos oss. Eg er takksam for at Bjørgvin biskop har vist forståing, og også frå sentralt kyrkjeleg hald MKR. Er ikkje tida inne for å invitere representantar frå Sabeel til viktige kyrkjelege møter her hos oss? Naim Ateek er ein framifrå kommunikator, og det same gjeld biskop Younan.

Under konferansen skjedde det også vonde ting, fleire drap i Betlehem – som gjorde at me ikkje kunne gå utanom konferansestaden, og massakren i Beit Hanun i Gaza. Dette gjorde eit djupt inntrykk på alle.

Etne, 14.11.06

Ps. eg er spurt om å skriva om konferansen i Agenda 3,16. Eg kjem også til å skriva i lokalpressa, og kanskje i andre aviser. Tid og krefter får avgjera.

Eg er takksam for den økonomiske støtte de vil gje. Reisa gjekk ikkje heilt glatt. Det var streik i Tel Aviv på innreise, så me venta i 6 timar på koffert - som gjekk attende til Frankfurt. Etter eit par dagar kom likevel alt på plass. Eg fekk gratis skyss frå Nasaret til flyplassen (30 mil t/r) av gode vener som eg kjenner frå tida som bataljonsprest i Libanon.

REFERAT Kontaktmøte mellom Kirkens Nødhjelp og Mellomkirkelig Råd 10. november 2006

Tilstede: Olav Fykse Tveit (MKR), Hans Erik Raustøl (ROM), Liv Janne Dehlin (MKR), Gard Linseth (MKR), Estrid Hessellund (MKR/KUI), Erlend Rogne (MKR), Atle Sommerfeldt (KN), Elisabeth Mustorp (KN), Hanne Marie Kaarstad (KN), Tarje Wanvik (KN) og Gunstein Instefjord (KN-referent)

Sak 01	Gjennomgang og justering av rammeavtalen	
Merknader	Det ble påpekt at flere deler av det sentralkirkelige sekretariat, som eksempelvis kirkeavdelingen, samisk kirkeråd, diakoni og ungdom må tas med i rammeavtalen.	
Oppfølging	MKR vil komme med innspill til endringer av rammeavtalen for å tydeliggjøre at forholdet KN - DnK også gjelder andre avdelinger i det sentralkirkelige sekretariat enn MKR.	

Sak 02	Kirkemøtet	
Merknader	Det ble diskutert om dagens ordning der MKR innstiller og Kirkemøtet oppnevner representanter til KN representantskap er tilstrekkelig og hensiktsmessig. Det er MKR som går gjennom KNs årsrapport. Fra KN ble det påpekt at det for KN er viktig med ordninger som tydeliggjør at KN sees som DnKs organ for internasjonalt diakoni.	
Oppfølging	MKR vurderer saken og kommer med evt. forslag til endringer i saksfremstillingen på oppnevninger til KN som sak på Kirkemøtet	

Sak 03	Felles partnere i de lutherske kirker i Sør-Afrika, Brasil og Midt-Østen.	
Merknader	Det er viktig å sikre god kontakt og koordinering av ulike initiativ vis a vis partnere der DnK har egen samarbeidsavtale, og at KN vier denne relasjonen spesiell oppmerksomhet i ulike initiativ i disse landene.	
Oppfølging	Det arrangeres et eget møte om felles kirkelige strategier i forhold til Midt-Østen.	

Sak 04	Religionsdialog	
Merknader	Religionsdialogprosjektet ROM skal bistå menighetene i å leve i et flerkulturelt og flere religiøst samarbeid der sammenhengen mellom tro og handling skal stå sentralt. MKR kommer også til å ansette en ny medarbeider på migrasjon og integrasjon. KN på sin side erkjenner utfordringen knyttet til migrasjon og også relasjonen til flyktninger i Norge fra land vi jobber i.	
Oppfølging	Bør være tema for eget møte der muligheten for samhandling mellom ROM og Fasteaksjonen. Fasteaksjonen 2008/8 spesielt relevant siden tema da er religiøse ledere for fred. En bør også diskutere behovet for arbeidsdeling og muligheten for synergier i det interreligiøse arbeidet både nasjonalt og internasjonalt. Kirkens Nødhjelp bes ta initiaiv til dette.	

Sak 05	Kirkenes Verdensråd	
Merknader	MKR har oppnevnt egen arbeidsgruppe som skal jobbe med Agape. Gruppen skal jobbe frem et eget posisjonsdokument på Agape for DnK med sikte på at dette blir tema på Kirkemøtet i 2007.	
Oppfølging	KN-MKR bør ha eget møte på hvordan vi forholder oss til KV på Agape prosessen. Mellomkirkelig Råd bes ta initiativ til dette.	

Sak 06	Gjensidige orienteringer	
Merknader	<p>KN informerte om:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Arbeidet med klimaspørsmål og vedtatt posisjon - Fasteaksjonen 2007 der tema for den politiske kampanjen vil gå på klima - Hiv og aids kampanjen i forbindelse med 1. desember <p>MKR informerte om:</p> <ul style="list-style-type: none"> - UNEP møte i Tromsø i juni 2007 og ungdomskonsultasjonen og den økumeniske gudstenesten i den sammenheng. - Kunstutstillingen 6. nov - Materiell til Freds- og menneskerettighetssøndagen 2. søndag i advent - Kirkens Nod/Sør søndag i forbindelse med TV-kampanjen. - Vennskapskonferansen i Volsdalen kirke 12.- 13. januar 	
Oppfølging	KN-MKR bør ha eget møte på arbeidet med klimaspørsmål. Kirkens Nødhjelp bes ta initiativ til dette.	
Sak 07	Neste møte	
Merknader	I tillegg til at det er identifisert behov for egne møter på religionsdialog, klima, Agape og Midt-Østen bør kontaktmøtene arrangeres 1-2 ganger semesteret.	

Samtalereferat fra møte mellom Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet og Den norske kirke 7. november 2006 på Kirkens hus, Oslo

Til stede:

Fra Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet:

Generalsekretær Kjell Bertil Nyland og leder Kari Gran Bøe

Fra Kirkerådet/Mellomkirkelig råd:

Direktør i Kirkerådet Jens-Petter Johnsen, leder av Mellomkirkelig råd Ingrid Vad Nilsen og Liv Janne Dehlin (referent)

1. Oppfølging siden forrige møte

- Økumenisk årsrapport fra sjømannskirkene er lagt fram for MKRs medlemmer og flere i de sentralkirkelige råds sekretariat. MKRs medlemmer har også mottatt en rapport fra Sjømannskirkens generalforsamling 2006 v/generalsekretæren i MKR.
- Meldeplikt ved katastrofer: Denne er blitt endret slik at også Sjømannskirken og ikke bare politi er nevnt.
- Vi praktiserer et årlig møte mellom Sjømannskirkens og Dnks ledelse.

2. Årsmelding

Viktige anliggender i årsmeldingen:

- Sjømannskirken har styreplass i eksekutivkomiteen i International Christian Maritime Association (ICMA), noe som er strategisk og viktig.
- Erfaringer fra katastrofen i Thailand: Mye samarbeid med buddhister i den situasjonen. Ellers er det viktig å ikke klientifisere mennesker, men bruke dem som ressurser.
- Sjømannskirken ønsker at mennesker skal kjenne seg akseptert og bli gitt tillit på tross av tilkorkommenhet og evt. manglende tro. Det å bli gitt ansvar og oppgaver i kirkene kan føre til tro og deltakelse, også i nattverden. Vil være en kirke som favner vidt og kan gi mennesker frimodighet til å definere seg innenfor.
- Sjømannskirken sentralt ønsker at representasjonen i menighetsrådene i kirkene ute ikke bare skal bestå av personer som har lang fartstid i kirke- og menighetsliv, men at noen plasser er reservert folk som er nye i sammenhengen.
- Vil skape felles møtepunkt for å lære av hverandre innen organisasjoner. Har drilling av selvforståelse, visjoner og målsettinger med ansatte og frivillige medarbeidere på årlige samlinger. Dette er viktig, spesielt på grunn av stor utskiftning i staben.
- Stadig flere nordmenn vil befinne seg i utlandet. Sjømannskirken ønsker å sørge for at de har et tilbud når de kommer ut – på mange større turistdestinasjoner, men også på steder der nordmenn i større eller mindre grupperinger, bor og arbeider i kortere eller lengre tid. Og av disse blir det stadig flere.

3. Hvilke konsekvenser får en eventuell endret kirkeordning for SK-NK?

Sjømannskirken går ikke inn for et skille nå. Mener at vi må vite mer om hva vi får, før vi gir slipp på det vi har (finansiering, demokratisk forankring). Ved et skille håper de fortsatt selv å ha direkte kontakt med Departement og Storting med tanke på økonomi og rammevilkår. Ønsker fortsatt å være en selvstendig organisasjon innen Dnk.

4. Hvordan kan samarbeidet utvikles?

- Under presentasjonen på årets Kirkemøte med tema "En åpen kirke" kan Sjømannskirken bruke gode eksempelfortellinger fra virksomheten i Thailand og andre steder. Hva kan Dnk i Norge lære av Sjømannskirken?
- Arbeidet med strategi for Dnk begynner neste år. Det er da ønskelig å tenke sammen med de frivillige organisasjonene og andre nettverk om dette. Viktig å ha flest mulig felles visjoner i denne prosessen.
- I Europa har representanter fra Sjømannskirken deltatt ved flere anledninger på vegne av Dnk og representanter fra MKR har deltatt på Sjømannskirkens medarbeidersamlinger. Fra MKRs side er det ønskelig gjennom Sjømannskirken også å knytte kontakter til Asia hvor vi har lite nettverk fra før. Ingrid Vad Nilsen vurderer å delta på medarbeidersamlingen i Pattaya, Thailand, 15.-19. januar for ansatte fra kirkene i Thailand, Singapore, Dubai og Australia.
Kan det også kan være mulighet for samarbeid i Brasil der Dnk har samarbeidsavtale med den lutherske kirken?
- Det er viktig at både representanten og vararepresentanten fra Dnk til Sjømannskirkens generalforsamling får sakspapirene til møtet. Dette gjelder også ved forfall.

5. Diverse spørsmål

- Vi ser en tendens til ønske om barnedåp i kirkene ute f.eks i forbindelse med familiebesøk hos eldre generasjon. Det vanlige og prinsipielt ønskelige er at barnedåp skjer i barnets lokalmenighet.
- Sjømannskirken har sagt ja til at søsterorganisasjonen Svenska kyrkan i utlandet får benytte aktuelle norske sjømannskirker i anledning kirkelig velsignelse av registrerte, svenske partnerskap.

DEN NORSKE KIRKE

Den norske kirkes nord/sør-informasjon(KUI)

Dato: 30.01.2007

Vår ref: 05/521-6 EHE

Deres ref:

Rapport fra vennskapskonferanse i Ålesund 12.-13.1.2007

Arr. av Møre bispedømme, Den norske kirkes nord/sør-informasjon (KUI)/Mellomkirkelig råd (MKR), Global info/Nye Norges Kristne Råd (NNKR) og Samarbeidsråd for menighet og misjon (SMM). Kirkens Nødhjelp var inne med støttefunksjon underveis.

1. Organisering og forarbeid
2. Konferansens program og forløp
3. Evaluering og oppfølging
4. Økonomi
5. Annet
6. Vedlegg

1. Organisering og forarbeid

På bakgrunn av en tilsvarende konferanse i april 2005 (Hamar) der man i evalueringen anbefalte en regional konferanse i stedet for en landsdekkende, tok vi høsten 2005 kontakt til Møre bispedømme og spurte om det kunne være aktuelt for dem å være regional arrangør. Svaret var ja, datoene for konferansen ble planlagt til 12.-13.1.2007 i Ålesund (Volsdalen kirke), og komiteen hadde sitt første møte 18.4.2006. Nabo-bispedømmene Bjørgvin og Nidaros ga tilsagn om også å ville markedsføre konferansen.

Planleggingskomiteen besto av: Tore Laugerud (SMM), Liv Janne Dehlin (MKR), Astrid Silnes, Målfrid Nordhaug og Christfried Kaul (Møre Bispedømme), Arvid Helle (Volsdalen kirke, Ålesund), Vigdis-Merete Rønning (Global info/NNKR) og Estrid Hessellund (KUI).

- *Målet* med konferansen var
- å være et møte- og bevisstgjøringssted for menigheter i Norge som har vennsapsrelasjoner i Sør
- gi inspirasjon og veiledning til dem som kan tenke seg å starte opp vennsapsarbeid
- å presentere vennsaps nord/sør i et sør-perspektiv
- å være et sted for utveksling av erfaringer
- å skape et lokaløumenisk møtested omkring nord/sør-utfordringer
- å presentere "tro møter tro" som en felles nord/sør-utfordring
- å lese Bibelens tekster med briller fra Sør

Målgruppe

Frivillige og ansatte i alle aldre i menigheter fra alle kirkesamfunn (menigheter som er opptatt av eller engasjert i vennsapskontakt nord/sør).

Vi beregnet deltakerantallet til ca.50. Påmeldingsfrist 10. desember 2006.

Markedsføring/deltakere

I løpet av våren/sommeren 2006 ble programmet fastlagt og medvirkende spurt.

Programmet ble trykt, lagt ut på internett og utsendt medio september 2006 til Møre, Bjørgvin og Nidaros bispedømmer i Den norske kirke, Frikirkene, SMMs kontaktflate (misjonskonsulentene), KNs regionskonsulenter o.a.

Påmeldingene kom langsomt – før jul. Men 18.12. ble det besluttet å gjennomføre konferansen og å ta en ekstra telefonrunde rett over nyttår. Det ble til i alt 45 deltakere, i tillegg til 19 medvirkende/arrangører.

Brev til deltakere og medvirkende m. deltakerliste og veibeskrivelse ble sendt ut ca en uke før.

Flere deltakere kom til på selv konferansen, og det endelige deltakerantall ble 64 (52 på den landsdekkende konferansen i 2005). Herav 3 fra Bjørgvin bd, 4 fra Nidaros bd, 3 fra organisasjoner i Oslo – foruten medvirkende fra Oslo. En representant fra døves menighet i Møre deltok – i tillegg til to døvetolker. Minst 15 av de 45 deltakerne var kirkelig ansatte, resten frivillige. Oppfordringen til å sende og sponse ungdom ble kun tatt til følge i liten grad.

Den svakeste representasjon var fra frikirkene – tross iherdig telefonrunde fra Global info/NNKR. For å få et eierforhold til arrangementet anbefales at det inngår en/to personer fra frikirkesammenheng i den lokale arrangementskomité – og at man evt. overveier å bruke en frikirke som konferansested.

Det anbefales å fortsette slike konferanser på regionsbasis (ét bispedømme med lokaløkumeniske relasjoner).

Hovedforedragsholder

Vi ønsket ”en stemme fra Sør”. Teologiprofessor Anna May Sai Pa fra Burma ble foreslått av både Areopagos, NMS og Kirkens Nødhjelp. Hun ga tilsagn i høst, da hun også skulle delta på core-group meeting i KN dagene før. Men et problem dukket opp i siste runde: 4.januar fikk vi vite at hun ikke fikk visum – tross iherdig innsats fra KNs hovedkontor. Flere muligheter ble undersøkt via KN og LVF i Geneve uten resultat. Til sist fikk vi tilsagn fra Chen Xida, prest i den kinesiske menigheten i Oslo og tilsynsmann for de kinesiske menigheter i Skandinavia, hvilket viste seg å være et godt alternativ.

2. Konferansens program og forløp

Fredag 12. januar 2007

Kl.16.30 Ankomst, registrering

Kl.17.00 Velkomst og middag

Kl.18.00 Presentasjon av deltakerne og programprofil.

Kl.18.15 **Åpningsforedrag**

”Tro møter tro” – kirkens rolle i religionsmøte og religionsdialog v/*Chen Xida*, Den kinesiske menigheten i Oslo. Samtale, ledet av *Tore Laugerud*

Kl.19.45 **Kulturelle og musikalske innslag nord/sør: Syng håp** v/*Sindre Eide og Håvard Sveås*

KL.20.25 **Erfaringsutveksling**. Menigheter som har vennskapskontakter deler sine erfaringer. Samtale ved bordene. Ledet av *Ørnulf Steen*, NNKR og *Sven Oppegaard*, MKR. – Kaffe/frukt.

Kl. 21.25 Presentasjon av lørdagens verksteder.

Kl. 21.30 **Kveldsgudstjeneste** i Volsdalen kirke med internasjonalt perspektiv v/*Arvid Helle, Håvard Sveås, Sindre Eide m.fl.*

Lørdag 13. januar 2007

Kl. 08.45 **Morgenbønn** (v/ *Christfried Kaul + ungdommer*)

Kl. 09.00 **Sammen i vennskap og tro:**

”Hva er vennskap?” v/*Jon Ytrehorn, Hornindal*

”Likeverdighet som venner og som kirke – tross fattigdom og rikdom”

v/*Marianne Uri Øverland*, Asker

Respons på innleggene fra gjest fra Sør + forsamlingen

Kl. 10.30 Kaffe

Kl. 10.45 **Verksteder.** Hver deltaker velger ett verksted.

A. ”Hvordan lese Bibelen med briller fra Sør?

v/*Elisabeth Tveito Johnsen*, Oslo

B. ”Hvordan starte og drive vennskapsarbeid?” v/*Gunnar Hamnøy* fra Skodje kommune, *Britt Arnhild Lindland* og *Estrid Hessellund*, KUI

C. ”Ungdomskultur som global kultur” v/*Christfried Kaul* og *folkehøgskoleelever fra Sunnmøre fhs*

D. ”Tro møter tro – og vennskap med annerledes troende” v/*Tore Laugerud* og *Chen Xida*

E. ”Syng håp” verdensvid sang og musikk v/*Sindre Eide* og *Øyvin Sønnesyn*

Kl. 13.00 Lunsj

Kl. 14.00 Oppsummering av konferansen og utsendelse v/*Ørnulf Steen* og *Vigdis-Merete Rønning*

Kl. 14.30 Slutt

3. Evaluering og oppfølging

Deltakernes evaluering

Av 45 deltakere leverte 22 evalueringsskjemaer i retur. Disse skjemaer viser følgende:

- Cirka like mange menn som kvinner deltok
- flest i aldersgruppene 36-50 og 51-67
- 1 meldte seg via internett, resten gjennom personlig henvendelse og tilsendt program
- formålet med konferansen var klart for de fleste ved påmeldingen
- viktigste egne mål var: øke egen kunnskap, idé- og erfaringsutveksling, få motivasjon og inspirasjon til videre arbeid. Måloppnåelsen scoret gnsn. 4 (på en skala 1-5).
- Foredragene scoret i hovedsak 4 og 5 (variasjon fra 2 til 5)
- Verkstedene - 4 og 5 (variasjon fra 2 til 5)
- Gudstjenestelivet: variasjon fra 2 til 5, i hovedsak 4 og 5
- Erfaringsutveksling: variasjon fra 1 til 5, i hovedsak 4
- Kulturelle og musikalske innslag: variasjon fra 2 til 5, i hovedsak 5 og 4
- Totalvurdering av konferansen: variasjon fra 2 til 5, i hovedsak 4 og 5

Noen kommentarer:

- Dette var supre saker alt sammen! - Bra! - Positiv ånd. Variasjon. Engasjement.
- Hovedinntrykk: ein fin konferanse. Bra tale av Chen, fine glimt og samtalespørsmål. Fint konferansekonsept.
- Kan være nyttig å snevre inn formålet med konferansen. Det er forskjell på menighet og misjonsprosjekt, vennskapsarbeid og internasjonal dialog på lokalt plan. Kanskje dette hadde blitt tydeligere med vektlegging på holdninger/holdningsskapende arbeid jmf. foredraget av Marianne Uri Øverland.
- Burde kanskje vart noe lengre – og hatt et klarere fokus?
- Vitnesbyrd v. ung dame lørdag morgen fungerte svært bra! Bra å involvere ungdom.
- For lite tid til gruppesamtale/erfaringsutveksling rundt borda på fredagen.
- For dårlig organisert i forhold til transport (kirke/hotell).
- Nattverdugudstjenesten burde vært utsendelsen
- Viktig at en tenker på kopier av manus - ved tolkesistusjoner/eng/no/tegnspråk og til

hver enkelt deltaker.

- Dette opplegget bør kjøres i flere regioner! Takk!

Planleggingskomiteens evaluering:

Praktiske spørsmål

Volsdalen kirke var meget velegnet som *konferansested*: godt samlingsrom, godt kirkerom, gruppelokaler i tillegg. Lokale frivillige fungerte som velvillig vertskap ved bespisning og kaffeservering. (Lokal catering-mat). Viktig å ha tydelige avtaler om hvem som ordner hva.

Flott samarbeid også med prest og organist i forbindelse med gudstjenesten.

Overnatting/registrering: Det var deltakernes eget ansvar å ordne med overnatting. Tre mulige alternativer var angitt på påmeldingsbrosjyren. Medvirkende var innlosjert på Scandic Hotell, som vi hadde fått en god avtale med. En del bodde privat.

Det kan være en fordel bare å anbefale ett hotell aht til samkjøring til og fra konferansestedet. Evt. behov for transport må tas opp med deltakerne v. ankomst. Det lages eget notat på forbedring vedr. registreringsprosedyre til senere bruk.

Gaver til medvirkende: Max Havelaar-kaffe, små vennskapsbøker og Møre-bøker, som Møre bispedømme organiserte.

Programmet

- Fredag kveld: Chen Xida's foredrag var bra og ble etterfulgt av samtale og refleksjon. Passe tid (90 min). Oversettelse fra engelsk til norsk foregikk ved eget bord (hviskeoversettelse). Om det er mulig, bør manus foreligge på forhånd – både aht oversettelse og til evt. døvetolking.
- Erfaringsutvekslingen og samtale ved småborde var riktig å ha fredag kveld, men fikk for lite tid. En leder (ikke to) av et slikt programpunkt er tilstrekkelig.
- Gudstjenesten fikk veldig bra respons. Det ble også positivt å knytte "Syng håp" – kulturinnslaget opp som en forberedelse til gudstjenesten. Likevel bør det overveies å flytte nattverd-gudstjenesten til lørdag (som morgengudstjeneste eller utsendelse), og slutte fredagen noe tidligere med en enkel kveldsbønn. Ulempen med en løsning på slutten av konferansen er at mange/noen trolig vil bryte opp før eller under gudstjenesten.
- Det bidro til helheten å bruke "Syng håp" som kulturprogram i stedet for (først tenkt) lokale kulturkrefter som kommer inn i konferansen utenfra.
- Fredagens program bør slutte kl.22. Lørdagens program kan gjerne forlenges et par timer.
- Mini-foredragene lørdag formiddag kompletterte hverandre (Jon Ytrehorn m. praktiske erfaringer og tips til vennsksarbeid, Marianne Øverland m. vektige holdningsrefleksjoner.) Foredragstiden ble overskrevet vesentlig, hvilket ga for lite rom for respons og samtale. En burmesisk deltaker (mor med to barn), bosatt i Norge fikk anledning til et innlegg som den eneste.
- Tanken var at både fordypning og erfaringsutveksling skulle skje i de etterfølgende verkstedsgrupper, hvilket også skjedde. 1 verksted var direkte oppfølging av mini-foredragene. 4 verksteder hadde annen karakter. (Se omtale, vedlegg 8).
- Innslag fra "Sør" ble synlige, dels gjennom Chen sitt foredrag, dels gjennom deltakelse av 3-4 afrikanere og asiater, bosatt i Norge, dels gjennom bruk av "Syng håp"-sanger fra den verdensvide kirke.

Annet

- Tematikken og antall mål kan med fordel spisses og reduseres (som nevnt i deltakerevalueringen).

- Satsingen på ungdom slo mindre an enn først tenkt. Dette felt må tenkes igjennom på nytt. Evt. bør ungdomsutvalg/ungdomsting i de respektive frimenigheter/bispedømmer med i planleggingen.
- Grunnet hovedforedragsholder bosatt i Norge, ble to plattformer tydelige enn først tenkt: 1) relasjoner mellom lokalmenigheter i Norge og tilflyttere/innvandrere i lokalmiljøet og 2) relasjoner mellom lokalmenigheter/lokalmiljøer i Norge og vennsapsrelasjoner i "sør". Begge plattformer må tenkes med fortsatt.
- I evalueringen fra *Møre bispedømme* heter det: Vi er i det store og hele godt fornøyd med konferansen, selv om vi ser at nytten for oss kanskje ikke treffer primærmålet – med relasjoner Nord/Sør – så veldig godt. Det vi tror den først og fremst vil utløse hos oss, er et større engasjement i forhold til de mange "fremmedkulturelle" iblant oss, og det ser vi svært positivt på.
- Det kunne virke som det var mange medvirkende på arrangørsiden, men den representative dimensjon må ikke undervurderes. Positivt å ha både domprost i Møre bispedømme, ass. generalsekretær i Mellomkirkelig råd og generalsekretær i NNKR med på hele konferansen. (Beklager at biskop Odd Bondevik måtte melde forfall pga sykdom).
- Det ble solgt både Syng håp-sangbøker, CD'er og hefter (IKO forlag) og KUI-materiell (Dnk's nord/sør-informasjon).

Fra oppsummeringen:

- Vi har vært sammen - i vennskap og tro
- Vi har fått en vaksinasjon mot å behandle mennesker som objekter
- Vi har blitt utfordret på "taking the risk of being changed"- en smertefull utfordring?
- Vi har blitt utfordret til å dele hverandres svakheter – og derved bygge vennskap
- Vi har fått erfare at "misjon er å krysse grenser" – både i handling og tenkemåte
- Vi har fått oppleve at vennskap er både å gi og å få – og at det kanskje er vanskeligst å ta imot

Oppfølging

Hamar-konferansen 2005 anbefalte regionale i stedet for nasjonale samlinger/vennskapskonferanser. Dette tyder på å være en riktig satsing, som vi også vil anbefale fremover. En samling annethvert år anbefales. Høst 2008 eller vår 2009? (Ikke rett over jul eller rett etter sommerferien). Stavanger bispedømme eller Agder/Telemark?

Det er viktig at det lokaløkumeniske perspektiv blir synliggjort, også i planleggingsprosessen (se ovenfor).

Det vil være behov for en fornyet drøfting av formålet og begrepet "vennskapsrelasjoner" forut for en konferanse.

I tiden mellom vennsapskonferansene bør det fortsatt tilbys kontakt, nettverksbygging og veiledning vedr. vennsapsrelasjoner. Det kan skje via Global info/Norges kristne råd eller KUI /SMM/ Mellomkirkelig råds ansatte.

4. Økonomi

Konferansen baserte seg på økonomisk støtte fra NORAD (via Global info og KUI). Deltakerne betalte kr.300,- i deltakeravgift + egen transport og overnatting. Regnskap vil foreligge i februar (ført av Møre bispedømme).

5. Annet

Takk til alle som medvirket – og spesiell takk til Volsdalen og Møre bispedømme som tok utfordringen med lokal rekruttering og programlegging + den praktiske delen av arrangementet!

6. Vedlegg

Vedlegg 1: Deltakerliste

Vedlegg 2: Evaluering fra deltakerne

Vedlegg 3: Referat fra samtaler ved bordene (erfaringsutveksling)

Vedlegg 4: Chen Xien's foredrag

Vedlegg 5: Marianne Uri Øverlands foredrag

Vedlegg 6: Jon Ytrehorns foredrag

Vedlegg 7: Kveldsgudstjenesten i Volsdalen kirke

Vedlegg 8: Oppsummering fra verkstedene

Vedleggene blir ikke sent til rådsmedlemmene i Mellomkirkelig råd

30. januar 2007

På vegne av planleggingskomiteen

Estrid Hessellund

Prosjektleder

Den norske kirkes nord/sør-informasjon (KUI)